Polismyndigheten
i Skåne
EkoFin-gruppen

Datum
2002-03-07

Dnr
ALM 202-11436/01

UTVÄRDERING AV POLISINSATSERNA I SAMBAND MED EKOFIN-MÖTET I MALMÖ 20 – 22 april 2001

UPPDRAGET

Den 5:e september 2001 gav länspolismästare Hans Wranghult en arbetsgrupp i uppdrag att genomföra en utvärdering av polisens insatser i samband med Ekofin-mötet i Malmö.

Polismästare Holger Radner utsågs att leda arbetsgruppen.

Övriga deltagare i arbetsgruppen utgjordes av tf polisintendenterna Lena Matthijs och Ulf Sempert, poliskommissarie Jörgen Nilsson och huvudskydds-ombudet Carl Palmear.

Inför arbetet ersattes Lena Matthijs av tf polisintendent Stefan Sintéus och till arbetsgruppen adjungerades även notarie Margareta Thell, informationsdirektör Lars Förstell, polisinspektör Jörgen Berggren och poliskommissarie Björn Schäfer.

Direktiven för utvärderingsgruppen var i huvudsak att beskriva och analysera den polisiära planeringen, genomförandet och efterarbetet i samband med Ekofin-mötet. Se bilaga 1.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	**SAMMANFATTNING**	**5**
2	**PLANERING**	**9**
2.1	**Planeringsarbetet och samverkan inom polismyndigheten**	**9**
2.1.1	**Analys och slutsats**	**9**
2.2	**KUT-verksamheten/Hotbilden**	**9**
2.2.1	**Planeringsskedet**	**9**
2.2.2	**Operativ underrättelseverksamhet**	**9**
2.2.3	**Analys och slutsats**	**9**
2.3	**Resursbedömningen**	**10**
2.3.1	**Analys och slutsats**	**10**
2.4	**Tillståndsgivningen och samarbetet med arrangören m.fl.**	**10**
2.4.1	**Beviljade tillstånd till allmänna sammankomster m.m.**	**10**
2.4.2	**Övriga tillstånd:**	**10**
2.4.3	**Planeringsskedet**	**11**
2.4.4	**Remissinstanser**	**11**
2.4.5	**Tillståndsbevis**	**11**
2.4.6	**Analys och slutsats**	**11**
3	**DOKUMENTATIONS- OCH UTREDNINGSFRÅGOR**	**13**
3.1	**Planeringsskedet**	**13**
3.2	**Genomförandet**	**13**
3.3	**Analys och slutsats**	**13**
4	**LEDNING OCH GENOMFÖRANDE**	**15**
4.1	**Organisation och arbetsformer**	**15**
4.1.1	**Iakttagelser**	**15**
4.1.2	**Myndighetsbeslut**	**16**
4.1.3	**Beslut i stort**	**16**
4.1.4	**Analys och slutsats**	**17**
4.2	**Det strategiska och taktiska konceptet**	**17**
4.2.1	**Det strategiska konceptet**	**17**

4.2.2 Iakttagelser 18

4.2.3 Den samlade underrättelseinformationen 19

4.2.4 Analys och slutsats 19

4.2.5 Det taktiska konceptet 20

4.2.6 Polisinsatschefens taktiska upplägg inför och under genomförandet 20

4.2.7 Skånes ”Grundläggande taktiska koncept” 20

4.2.8 Iakttagelser 22

4.2.9 Resurser för yttre operativa avdelningsvisa polisinsatser 24

4.2.10 Erfarenhetsmässigt grundad kunskap om militantagrupperingars taktik 24

4.2.11 Analys och slutsats 24

4.3 Fredagen den 20 april 2001 24

4.3.1 Iakttagelser 25

4.3.2 Faktiskt händelseförlopp 27

4.3.3 Analys och slutsats 28

4.4 Lördagen den 21 april 2001 29

4.4.1 Iakttagelser 29

4.4.2 Polisens förberedelser och insatser under lördagen 30

4.4.3 Faktiskt händelseförlopp 32

4.4.4 Analys och slutsats 34

4.5 Söndagen den 22 april 2001 35

4.5.1 Iakttagelser 35

4.5.2 Analys och slutsats 35

4.6 Delegationsfrågor och samspel mellan kommenderings-chef och polisinsatschef 35

4.6.1 Iakttagelser 36

4.6.2 Analys och slutsats 36

4.7 Mottagande och underhåll av polisiära resurser 37

4.7.1 Iakttagelser 37

4.7.2 Analys och slutsats 37

4.8 Stabsarbetet 37

4.8.1 Iakttagelser 38

4.8.2 Analys och slutsats 40

5 UTRUSTNINGS- OCH UTBILDNINGSFRÅGOR 41

5.1 Iakttagelser 41

5.2 Analys och slutsats 41

6 SAMBAND 42

6.1 Planeringsarbetet 42

6.1.1 Iakttagelser 42

6.1.2 Analys och slutsats 44

6.2 Genomförande 45

6.2.1 Iakttagelser 45

6.2.2 Analys och slutsats 46

7 EXTERN OCH INTERN INFORMATION 47

7.1 Iakttagelser 47

7.2 Analys och slutsats 48

8 ARBETSMILJÖFRÅGOR 50

8.1 Analys och slutsats 50

Beslut om utvärdering Bilaga 1

1 SAMMANFATTNING

Den 1:e januari 2001 övertog Sverige för första gången ordförandeskapet i EU:s ministerråd. Uppgiften innebar att Sverige under sex månader ledde arbetet i ett 20-tal ministerråd och i ca 250 rådsarbetsgrupper. Sammantaget genomfördes ca 1500 möten under ordförandeperioden. Merparten av dessa möten förlades i Bryssel och Luxemburg, medan drygt 80 möten genomfördes på över 40 olika orter i Sverige.

Den övergripande målsättningen för Sveriges del var att leda EU-samarbetet och föra de gemensamma frågorna framåt. Öppenhet och synlighet skulle genomsyra det svenska ordförandeskapet.

De möten som arrangerades i Sverige graderades till tre olika nivåer.

Stort möte:	Toppmöte med regeringschefer och presidenter.
Mellanstort möte:	Informella ministermöten.
Litet möte:	Arbetsmöte för tjänstemän.

Något toppmöte förlades ej till Skåne, däremot två mellanstora möten och ett antal tjänstemannamöten. De mellanstora mötena var dels det informella finansministermötet under perioden 20 – 22 april i Malmö, dels det informella inre marknads- och konsumentministermötet under perioden 26 –28 april i Lund.

Polismyndigheten i Skåne anmälde den 15:e mars 2000 poliskommissarie Bertil Mårtensson som representant i den nationella samordningsgruppen för polisoperativa frågor i samband med det svenska ordförandeskapet i EU 2001. Detta var det första steget i ett omfattande planerings- och genomförandearbete för många medarbetare i hela polismyndigheten.

Vid genomförandet av det informella finansministermötet, det s.k. Ekofinmötet, lyckades polisen värna mötesfriheten och även svara för att de tillståndsgivna allmänna sammankomsterna kunde genomföras.

Under demonstrationståget den 21:e april 2001 förekom allvarliga störningar av ordningskaraktär, varvid polisen frihetsberövade ett större antal personer.

Kritiken efter polisens insatser blev hård och i media framfördes synpunkter om onödigt våld och begränsningar av demokratiska fri- och rättigheter.

Mot bakgrund av detta tillsatte länspolismästare Hans Wranghult en arbetsgrupp med uppdrag att utvärdera polisinsatserna i samband med Ekofin-mötet i Malmö.

Det bör poängteras att de synpunkter, erfarenheter och förslag som utvärderingsgruppen redovisar i denna utredning inte på något sätt överskuggar det

genomgripande intrycket att polisens insatser i samband med Ekofin-mötet i huvudsak var väl planerade och genomförda.

I vissa delar presenterar utvärderingsgruppen uppfattningar som inte direkt kan relateras till insatserna kring Ekofin-mötet, utan mer allmänt belyser frågeställningar och synpunkter i samband med polisens insatser vid särskilda - och företrädesvis ordningsstörande händelser.

Utvärderingsgruppens erfarenheter är i huvudsak följande:

P. 2.4.6 Samtal bör upptas med gatukontorets ledning för att fortsättningsvis undvika så extremt långa yttrandetider som förekom vid handläggningen av detta ärende.

Utvärderingsgruppen måste särskilt poängtera vikten av att man vid genomgångar med ansvariga polisbefäl och vid utsättningar förvissar sig om att alla har uppfattat innehåll i tillståndbevis, bilagor och kartor på ett korrekt sätt. Så skedde uppenbarligen inte i samband med det nu aktuella demonstrationståget. Detta medförde att tåget på något ställe kom att avvika från den beslutade marschvägen, vilket var olyckligt.

P 3.3 Vad beträffar den inre utredningsresursen har denna varit väl tilltagen och i de delar den ianspråktogs fungerade den bra. Det är dock frapperande med hänsyn till vittnesuppgifter och videodokumentation att initiativ inte tagits till att få till stånd ytterligare lagföringar.

P 4.1.4 Det är väsentligt att den personal som skall förbereda, planera och genomföra en större polisinsats i god tid ges skriftliga direktiv om arbetsinriktning och ansvarsfördelningen. Även om beslutens innehåll var känt av de flesta på ett tidigt stadium borde det ändå formellt ha avfattats betydligt tidigare.

P 4.4.4 Det faktum att ca 150 omaskerade ”icke autonoma” demonstranter hamnade innanför avgränsningen måste betraktas som olyckligt. Emellertid bedömer utvärderingsgruppen det som mycket svårt att - i det polistaktiska läge som rådde - lösa uppgiften att avgränsa den ”autonoma” gruppen på ett annat sätt.

Utvärderingsgruppen anser det otillfredsställande att 147 ”autonomer” inte kunde tas om hand av polispersonal vid arresten i Fosie, varför man tvingades frige dem utan identifiering. Vid ett så stort antal frihetsberövanden (269) borde man ha övervägt att använda också andra arrestutrymmen än de i förväg rekognoserade. Gruppen menar också att den så kallade omhändertagandedokumentationen (snabbrapport) i allmänhet varit bristfällig. I många fall har det inte gått att utröna grunderna för omhändertagandena och ej heller vem som fattat besluten.

P 7.2 Den sammanfattande slutsatsen när det gäller informationsfrågorna måste bli att dessa kunde ha hanterats betydligt bättre än vad som blev fallet.

Utvärderingsgruppen har följande förslag:

P 3.3

Systemet med mobil utredningsresurs bedöms som mycket bra, men kan sannolikt byggas ut ytterligare.

Dokumentationspersonal bör förslagsvis ha en egen organisation, men kan lämpligen också underställas t.ex. de mobila utredningsgrupperna vid behov. Videoupptagningarnas kvalité bedöms kunna förbättras. Man bör även undersöka möjligheten att använda professionell videoupptagningsresurs på fasta, i förväg rekognoserade högt belägna platser med god möjlighet till överblick av färdväg eller troligt insatsområde.
Organisatorisk placering, förundersökningsledaransvar, numerär och teknisk utrustning bör utredas i särskild ordning.

P 4.2.11

Utvärderingsgruppen bedömer det vara av yttersta vikt att det ”Skånes grundläggande taktiska konceptet”, som i dag är i praktisk användning, ses över, dokumenteras, fastställes och sprides inom myndigheten. Optimalt vore om ett taktiskt koncept gällande hela landet kunde framtagas.

P 4.4.4

Med hänsyn till de allvarliga bristerna i omhändertagandedokumentationen föreslår gruppen en totalöversyn av hela omhändertaganderutinen.

P 4.6.2

Den omfattande och detaljrika underrättelseinformationen hade klart påvisat en uppenbar risk att ”autonoma” grupper skulle orsaka våldsaktioner, skadegörelse och ordningsstörningar under mötesdagarna. Detta i förening med polisinsatschefens betydande ansvarsområde, att minutoperativt leda polisinsatserna på fältet, kunde möjligen ha medfört att ytterligare delegation av beslutsbefogenheter till denne bort övervägas (t.ex. enligt 13 c och 24 §§ polislagen vid andra oroligheter än i samband med de allmänna sammankomsterna).

Det kunde även ha övervägts att upprätta ett rättstaktiskt koncept. Lagstiftningens förutsättningar i för olika taktiska upplägg kan i många fall bli så omfattande och komplicerade att det hade varit till stöd för polisinsatschefen att få dessa konkretiserade. I detta perspektiv hade ett rättstaktiskt koncept tillsammans med en exempelsamling innehållande tidigare erfarenheter även skapat ett bättre underlag för bedömning av vilka befogenheter som skulle delegeras till polisinsatschefen.

P 5.2

Vid förberedelser inför kommenderingen övades avdelningar i taktiskt uppträdande m.m. Erfarenheter i andra sammanhang visar att också mental förberedelse inför uppgiften är mycket viktig. En del av detta är att information om vad som kan komma att inträffa under kommenderingen måste delges personalen i ett tidigt skede. Vad avser mental förberedelse bör erfarenheter från Försvarsmaktens centrum för internationell verksamhet, SWEDINT, beaktas.

P 6.2.2

Lokaliseringen av polisinsatschefens uppehållsplats vid minutoperativ ledning bör utredas (tex. vid kommendering omfattande större yta alternativt vid kommendering med flera parallella insatser eller vid eftersök av försvunnen person i skogsterräng).

Utbildning i sambandtjänst bör integreras vid de utbildningar i hantering av särskilda händelser som regelbundet genomföres.

I avvaktan på ett helt nytt radiosystem för hela landet bör förutsättningarna för anskaffande av en mobil S-70M-repeater för att bättra räckvidderna vid direkt radiotrafik mellan handstationer undersökas. T.ex. bör övervägas att varje polisområde och Piketenheten anskaffar S-70M-repeater till minst ett för ändamålet strategiskt fordon inom respektive enhet. Dessutom bör prestanda i E-80 basnätet i Skåne förbättras.

En standard bör utarbetas för utformning av dokument, kommenderingsplan, sambandsplan m.m.

2 PLANERING

2.1 Planeringsarbetet och samverkan inom polismyndigheten

Samverkan inför kommenderingen skedde med företrädare för polismyndighetens samtliga huvudenheter. Därvid diskuterades omfattningen av personalförstärkningar och underrättelseläget med dess hantering redovisades. Samverkan rörande underrättelseläget redovisas under punkten kriminalunderrättelseverksamhet (KUT-verksamhet).

2.1.1 Analys och slutsats

Inom myndigheten finns en stor erfarenhet av samverkan vid olika typer av särskilda händelser. Samverkan skedde friktionsfritt mellan myndighetens huvudenheter. Att myndigheten själv förfogar över egna specialenheter, såsom pikét och ryttare med adekvat utbildning, och avsevärda personalresurser i övrigt, underlättar självfallet planeringsarbetet. Länspolismästarens stab samordnade förstärkningsrörelserna inom myndigheten på ett bra sätt.

2.2 KUT-verksamheten/Hotbilden

2.2.1 Planeringsskedet

Företrädare från Säkerhetspolisen och polismyndighetens underrättelsetjänst utarbetade samarbetsmetoder med början redan under år 2000 då konsekvenserna av Sveriges ordförandeskap stod klara. I denna samverkan ingick även personal ur polisområde Malmös gatulangningsgrupp, vilket visade sig mycket givande. Samarbetet fortsatte därefter med regelbundna möten.

Då polisområdets ledningsstab var upprättad behandlades kontinuerligt olika hotbildsbedömningar som sedan låg till grund för stabens fortsatta arbete. Säkerhetspolisen ansvarade för den generella hotbildsbedömningen som rutinmässigt redovisades på de olika genomgångarna. Ledningsstaben bedömde informationen om underrättelseläget som mycket givande.

2.2.2 Operativ underrättelseverksamhet

Sju dagar innan den aktuella händelsen erhölls den sista generella hotbildsbedömningen. Därefter övergick inhämtningen till operativ underrättelseverksamhet producerad av polisområdets egen personal. I denna ingick också internationellt underrättelsesamarbete av betydande omfattning.

2.2.3 Analys och slutsats

Bedömningen är att ledningsstaben fick den generella hotbilden korrekt beskriven och att samarbetet fungerade friktionsfritt.
Det var bra att underrättelseläget fortlöpande redovisades för ledningsstaben med representanter från såväl säkerhetspolisen som från KUT:en närvarande. Därigenom kunde en heltäckande och korrekt bild ges.

2.3 Resursbedömningen

Ledningsstaben följde de generella hotbildsanalyserna och fann vid två tillfällen under planeringsskedet behov av att begära ytterligare förstärkningar från andra polismyndigheter. Polisinsatsen kom därför att slutligen bestå av ca 650 polismän.

2.3.1 Analys och slutsats

Resursbedömningen var flexibel och kunde genom de återkommande hotbildsanalyserna fortlöpande omprövas.

2.4 Tillståndsgivningen och samarbetet med arrangören m.fl.

2.4.1 Beviljade tillstånd till allmänna sammankomster m.m.

Polismyndigheten beviljade ett flertal tillstånd till allmänna sammankomster med anknytning till ministermötet. Den allmänna sammankomst som föranledde det aktuella polisingripandet arrangerades av Vänsterpartiet och omfattade både ett demonstrationståg och en musikfest på lördagen den 21 april 2001. Samling skedde på S:t Knuts Torg kl. 11.00 med marschväg genom centrala Malmö och med avslutande musikfest på Ribersborgsstrandens hundrastplats kl. 18.00. Ansökan lämnades in den 11 januari 2001 och tillståndet beviljades den 12 april 2001.

Utöver tillståndet till detta demonstrationståg beviljades nedan angivna tillstånd till allmänna sammankomster med anknytning till ministermötet. Dessa allmänna sammankomster påverkade inte den aktuella polisinsatsen och berörs därför inte i denna utredning mer än som en del i hotbildsanalysen i planeringsskedet.

2.4.2 Övriga tillstånd:

Finansdepartementet i samverkan med Malmö Stad för utställning på Gustav Adolfs Torg under perioden 18—21 april 2001,

Sveriges Pensionärers Intresseparti för stillastående demonstration på Stora Varvsgatan den 20 april 2001 kl. 13.00-16.00,

Öresundsaktionen 2001 för demonstrationståg med skrammeldemonstration, från Gustav Adolfs Torg till Triangeln, den 20 april 2001 kl. 18.30-20.00,

Attac Malmö för torgmöte med bokbord och kulturevenemang med teater och gatumusik på Gustav Adolfs Torg den 21 april 2001 kl. 10.00-18.00 samt på Södergatan – Skomakaregatan samma dag kl. 13.00-14.00 och 15.00-16.00,

Vänsterpartiet för torgmöten med bokbord på centrala platser i Malmö under perioden 17—20 april 2001.

Ytterligare en ansökan om tillstånd till demonstrationståg den 21 april 2001 kl. 12.00-14.30, mellan Stortorget och Gustav Adolfs Torg, inkom den 11 januari 2001 från en privatperson. Denna ansökan återkallades av sökanden den 27 mars 2001.

2.4.3 Planeringsskedet

Redan i januari 2001 knöts chefen för tillståndsenheten i polisområde Malmö till ledningsstaben och han deltog sedan i stabsarbetet under hela planeringsfasen. Dessutom bestämdes att inga tillstånd skulle beviljas under den aktuella perioden utan att de bedömts i staben.

Direkt efter det att ansökningarna kommit in tog ledningsstaben kontakt med ansvariga anordnare för att få till stånd en träff med arrangörerna. Detta arbete ledde bland annat till att man i samverkan med ansvarig anordnare ändrade samlingsplatsen och färdvägen för Vänsterpartiets demonstrationståg. I ansökan hade angetts att marschen skulle börja på Möllevångstorget, men då platsen var upplåten för sedvanlig torghandel flyttades samlingsplatsen till S:t Knuts Torg.

2.4.4 Remissinstanser

Ansökningarna skickades i enlighet med gällande rutin på remiss till Malmö Stad, Gatukontoret, som tillstyrkte dessa under vissa villkor.

2.4.5 Tillståndsbevis

Efter beslut upprättades tillståndsbevis enligt ordningslagen (1993:1617). Till tillståndsbevisen fogades, där så var aktuellt, kartor utvisande färdväg samt villkorsbilagor.

Innehållet i de olika tillståndsbevisen föredrogs vid ledningsstabens planeringsmöte med insats- och avdelningscheferna samt vid huvudutsättningarna. Dessutom lämnades kopior av tillståndsbevisen ut till bland annat samtliga insats- och avdelningschefer.

2.4.6 Analys och slutsats

Ledningsstaben valde att på ett tidigt stadium involvera en företrädare för tillståndsenheten i stabens arbete samt tillsåg att inga tillstånd beviljades utan hotbildsanalys och bedömning i staben. Detta förfarande bedöms som positivt. Dessutom togs alla tillståndsbevis för allmänna sammankomster med i insatsordern. Vid denna typ av opinionsyttringar är det särskilt viktigt att polismyndigheten har ett gott samarbete med ansvarig anordnare och att samförståndslösningar uppnås i frågor då tillstånd inte kan beviljas i enlighet med önskemålen i ansökan.

Ansökningarna skickades på remiss till Malmö Stad, Gatukontoret. Trots att Vänsterpartiets ansökan inlämnades till polismyndigheten redan den 11 januari 2001, dröjde remissvaret ända till den 11 april 2001. En så lång remisstid är anmärkningsvärd. Samtal bör tas upp med gatukontorets ledning för att fortsätt-

ningsvis undvika så extremt långa yttrandetider som förekom vid handläggningen av detta ärende.
Genom de vidtagna åtgärderna skapade man sig en god bild av de olika demonstrationstillstånden, vilket gav bra förutsättningar för korrekta taktiska bedömningar.

Utvärderingsgruppen måste särskilt poängtera vikten av att man vid genomgångar med ansvariga polisbefäl och vid utsättningar måste förvissa sig om att alla har uppfattat innehållet i tillståndbevis, bilagor och kartor på ett korrekt sätt. Så skedde uppenbarligen inte i samband med det nu aktuella demonstrationståget. Detta medförde att tåget på något ställe kom att avvika från den beslutade marschvägen, vilket var olyckligt.

3 DOKUMENTATIONS- OCH UTREDNINGS-FRÅGOR

3.1 Planeringsskedet

Inför polisinsatsen planerades ett nytt koncept för utredningsverksamheten. Dels fanns en mobil utredningsresurs att tillgå, dels fanns en s.k. dokumentationsgrupp med uppgift att videofilma händelserna kring demonstrationerna. Dessa skulle ha till uppgift att snabbt utreda respektive filma den brottsliga verksamhet som kunde tänkas uppkomma, bl.a. i samband med ordningsstörningar. Utredningsgruppen skulle även ha en nära kontakt med åklagare och vara ett stöd för insatsledningen.

3.2 Genomförandet

Under polisinsatsen upprättades åtta anmälningar varav sex avsåg våld mot tjänsteman, en våldsamt motstånd samt en förberedelse till sabotage. Av anmälningarna har tre redovisats med förundersökningsprotokoll medan resterande fem lagts ned. Ärendena har hittills engagerat totalt fyra brottsutredare. Dokumentationsgruppen har såvitt känt är i dagsläget inte producerat något material som kunnat användas för lagföring.

3.3 Analys och slutsats

Utredningsresurserna bedöms ha indelats i inre utredning, mobil utredning samt dokumentation.

Vad beträffar den inre utredningsresursen har denna varit väl tilltagen och i de delar den ianspråktogs fungerade den bra.

Systemet med mobil utredningsresurs bedöms som mycket bra, men kan sannolikt byggas ut ytterligare.

Med dokumentation avses i detta sammanhang i huvudsak videoupptagning av relevanta händelser. Dokumentationspersonal bör förslagsvis ha en egen organisation, men kan lämpligen också underställas t.ex. de mobila utredningsgrupperna vid behov. Videoupptagningarnas kvalité bedöms kunna förbättras. Man bör även undersöka möjligheten att använda professionell videoupptagningsresurs på fasta, i förväg rekognoserade högt belägna platser med god möjlighet till överblick av färdväg eller troligt insatsområde.
Användning av videolänkmottagning via helikopter visar enbart på positiva erfarenheter.

Organisatorisk placering, förundersökningsledaransvar, numerär och teknisk utrustning bör utredas i särskild ordning.

Med hänsyn till händelseförloppet vid demonstrationen är det förvånande att endast åtta anmälningar upprättades. En möjlig orsak till detta kan vara att man

lagt acceptansnivån högre än den rimligen bort vara. Utredningsresurserna, särskilt den mobila utredningsgruppen, bedöms därför ha kunnat utnyttjas i betydligt större utsträckning än vad som skedde. Det är dock frapperande med hänsyn till vittnesuppgifter och videodokumentation att initiativ inte tagits till att få till stånd ytterligare lagföringar.

4 LEDNING OCH GENOMFÖRANDE

4.1 Organisation och arbetsformer

Ekofin-mötet var ett informellt möte mellan finansministrarna och centralbankscheferna i EU:s 15 medlemsstater samt med presidenterna för Europeiska kommissionen och Europeiska centralbanken. Finansministrar och centralbankschefer för de 12 kandidatländerna hade också inbjudits till mötet.

Enligt huvudordern inleddes polisens kommendering för Ekofin-mötet fredagen den 20 april, klockan 06.00 och avslutades söndagen den 22 april, klockan 20.00, med reservation för att kommenderingen skulle kunna förlängas om omständigheterna så krävde.

4.1.1 Iakttagelser

Inför planeringen och genomförandet av finansministermötet i Malmö byggde polisområde Malmö i sin särskilda kommendering upp en organisation i två nivåer, kommenderingschef med ledningsstab och polisinsatschef med fältstab.

Kommenderingschef var polismästare Per Svartz och polisintendent Marianne Almkvist fungerade som biträdande chef. Enligt kommenderingens huvudorder hade kommenderingschefen det övergripande ansvaret för ledningen av polisinsatsen.

Ledningsstabens uppgifter var att biträda kommenderingschefen. Detta blev, inte minst under planeringsfasen, ett såväl grannlaga som omfattande arbete.

Polisinsatschefer var polisinspektörerna Jörgen Sjåstad, Lars Carsten och Börje Aronsson. Deras ansvarsområde var att med stöd av fältstaben planera, organisera och under genomförandet minutoperativt leda polisens insatser på fältet.

Under polisinsatschefen strukturerades en organisation bestående av ett antal polis- och insatsavdelningar. Insatsavdelningarna bildade tillsammans med avdelningar för häst och hund en speciell insatsdivision.

Vidare tillskapades organisatoriska enheter med arbetsuppgifter för transport/ trafikreglering, hotellbevakning, utredning/spaning, eskorter, sjöpolis och helikopter.

Polisinsatschefen hade för sin planering och minutoperativa ledning hjälp av två divisionschefer, varav en svarade för specialenheterna och den andre för polisavdelningarna. Varje avdelning hade dessutom en avdelningschef och ett antal gruppchefer.

I kommenderingen betonades såväl intern som extern samverkan, varvid Utrikesdepartementets 2001-sekretariat, Räddningstjänsten, Kustbevakningen och Säkerhetspolisen särskilt utpekades. Initialt skapades en planeringsorganisation som senare övergick till att bli en genomförandeorganisation. Grundkonceptet, under såväl planering som genomförande, var uppdragstaktik, d.v.s. att de som

skulle genomföra insatserna på olika nivåer i organisationen också skulle svara för planeringen.

Uppdragstaktiken innebar att varje funktion/enhet tilldelades ett tydligt ansvarsområde. Under planeringsfasen gjordes kontinuerliga återkopplingar, från polisinsatschefen till stabschefen, vidare till kommenderingschefen och vid några tillfällen även till länspolismästaren.

Detta innebar att chefer på mellan- och underliggande nivåer gavs möjlighet att planera för de egna insatserna inför genomförandefasen samtidigt som kommenderingschefen fortlöpande erhöll information om hur planeringen av insatserna utformades och fortskred.

Initialt bedrevs arbetet utifrån förutsättningarna att arbetsuppgifter och hotbild skulle identifieras, varefter detta underlag fick styra bedömningar avseende behov av resurser och val av lämplig taktik.

4.1.2 Myndighetsbeslut

Den 1 april 2001 fattade länspolismästare Hans Wranghult beslut om att upprätta en särskild kommendering för polisinsatserna i samband med Ekofin-mötet i Malmö under perioden den 20 – 22 april 2001.

Polismästare Per Svartz utsågs till kommenderingschef och polisintendent Marianne Almkvist utsågs till biträdande kommenderingschef.

Eftersom förberedelsearbetet vid denna tidpunkt hade pågått under nästan ett år utgjorde beslutet främst en formell bekräftelse att fortsätta planeringen av insatserna.

4.1.3 Beslut i stort

Den 28 mars 2001 formulerade kommenderingschefen Per Svartz ett beslut i stort (B I S) för de samlade polisiära insatserna i samband med Ekofin-mötet.

I beslutet angavs ” Polisen skall genom uppdragstaktik svara för att ordning och säkerhet upprätthålls så att Ekofin-mötet kan genomföras utan störningar och så att allmänna sammankomster med anledning av mötet kan genomföras enligt beviljade tillstånd. Åtgärder skall vidtas så att ministrarna och riksbankscheferna erhåller skydd till person och egendom under vistelsen i Malmö. Regeringens ambition om öppenhet och dialog mellan EU:s företrädare och medborgare skall också beaktas och forma polisens arbete ”.

I beslutet angavs i punktform även den fortsatta arbetsinriktningen enligt följande:

”Härvid skall

stor vikt läggas vid ett intensivt underrättelse- och förspaningsarbete samt skall spaningsresurserna utgöra ett aktivt stöd under den operativa polisinsatsen

polisarbetet präglas av effektivitet, flexibilitet och en hög säkerhetsnivå

polisstyrkan ha en sådan insatsberedskap och mobilitet att den omedelbart kan ingripa mot ordningsstörningar

samlingar i anslutning till allmänna sammankomster – både tillståndsgivna och icke tillståndsgivna – bevakas och vid behov skall kontrollåtgärder genomföras enligt polislagens 19 §

ingripanden ske mot begångna brott med fullgod dokumentation

skyddet och säkerheten för polispersonalen inte eftersättas

med beaktande av säkerhetsaspekten massmedierna ges bästa möjliga förutsättningar att kunna utföra sitt arbete

intern information spridas fortlöpande”

4.1.4 Analys och slutsats

Den valda uppdragstaktiken, under såväl planering som genomförande, visade sig mycket bra. Denna modell tillvaratar medarbetarnas kompetens och skapar ett ökat engagemang och ansvarstagande.

Myndighetsbeslutet är klart formulerat och beslutet i stort (B I S) anger tydliga riktlinjer samt begränsningar för såväl planering som genomförande av insatserna.

Däremot är det väsentligt att den personal som skall förbereda, planera och genomföra en större polisinsats i god tid ges skriftliga direktiv om arbetsinriktning och ansvarsfördelning. Även om beslutens innehåll var känt av de flesta på ett tidigt stadium borde det ändå formellt ha avfattats betydligt tidigare.

4.2 Det strategiska och taktiska konceptet

4.2.1 Det strategiska konceptet

De övergripande strategiska inriktningarna var att polisen före Ekofin-mötet skulle bedriva ett intensivt underrättelse- och förspaningsarbete.

Mötes- och demonstrationsfriheten skulle värnas. Den polisiära närvaron skulle sammantaget kännetecknas av stor öppenhet i förening med en låg profil.

De yttre polisresurserna skulle ha en sådan beredskap och tillgänglighet att de omedelbart kunde ingripa mot ordningsstörningar. Vidare skulle kontrollåtgärder kunna riktas mot grupper och folksamlingar på ett effektivt och rättssäkert sätt.

Brottslig verksamhet skulle beivras och åtföljas av fullgod dokumentation.

Arbetsmiljön och säkerheten för polispersonalen fick inte eftersättas och massmedia skulle ges bästa möjliga förutsättningar för sitt arbete.

Det strategiska konceptet innebar alltså att bedömningar avseende taktik och resursbehov skulle ställas mot arbetsuppgifterna att dels kunna garantera säkerheten för finansministermötets deltagare, dels samtidigt kunna svara för ordning och säkerhet såväl i centrala Malmö som för deltagarna i en pågående demonstration.

4.2.2 Iakttagelser

Förutom de olika spaningsinsatserna utgjorde Säkerhetspolisens hotbildsanalyser viktiga instrument för val av strategi, taktik och resursbehov.

Säkerhetspolisen hade vid samtliga EU-möten i Sverige ansvar för hotbildsbedömningar med därtill hörande underrättelseinhämtning. Dessutom ansvarade Säkerhetspolisen för säkerhetsskyddsundersökningar, registerkontroll och i övrigt de åtgärder som krävdes avseende bevakning och säkerhet i den närmaste omgivningen kring de s k skyddspersonerna.

De lokala polismyndigheterna hade ansvar för distansskyddet, d.v.s. platsbevakning, hotellbevakning, färdvägsbevakning, eskort och i förekommande fall även för spaningsinsatser.

Säkerhetspolisens hotbildsbedömningar var av två slag. Dels gjordes generella hotbildsbedömningar för samtliga EU-möten i Sverige, dels upprättades efter behov specifika hotbildsbedömningar för särskilda möten.

Den generella hotbilden angav att det fanns en förhöjd risk för inhemsk extremism och andra opinionsbildningar, en viss risk för angrepp från individer som hänfördes till gruppen mentalt störda men ingen hotbild avseende internationell terrorism.

Den specifika hotbildsanalysen för Ekofin-mötet i Malmö förmedlade bedömningen att det fanns en förhöjd hotbild beträffande inhemsk extremism och annan opinionsbildning. Hotbilden för angrepp från mentalt störda personer bedömdes som låg. När det gällde internationell terrorism och överförd hotbild var de kända riskerna obefintliga.

Analysenheten vid Länskriminalavdelningens underrättelserotel i polismyndigheten i Skåne sammanställde inför och under Ekofin-mötet även skriftliga risk-

bedömningar. Dessa bedömningar sammanställdes och i förekommande fall korrigerades upp till tre gånger per dag under mötesdagarna.

Riskbedömningarna grundade sig på resultatet från de riktade spaningsinsatserna, Säkerhetspolisens olika hotbildsbedömningar, internationella kontakter och även egna iakttagelser, bl.a. från sökningar via Internet.

4.2.3 Den samlade underrättelseinformationen

Den samlade hotbildsbedömningen utvisade efterhand, med accelererande tydlighet, att det under Ekofin-mötet med stor sannolikhet skulle förekomma konkreta aktioner från de ”autonoma” gruppernas sida.

Detta skulle företrädesvis ske i samband med demonstrationstågen fredagen den 20 april och lördagen den 21 april 2001.

Hög sannolikhet fanns för en massiv attack från dessa grupper av demonstranter med risk för omfattande skadegörelse.

Inför fredagens demonstration fanns det en uttalad risk att de ”autonoma” grupperna skulle försöka att störa ministrar, centralbankschefer och delegater under kvällens middag i Rådhuset på Stortorget i Malmö.

Avseende lördagens demonstration fanns det information om att de ”autonoma” grupperna planerade för att gemensamt ställa sig i den bakre delen av demonstrationståget. Det fanns klara indikationer på att de angivna grupperingarna hade för avsikt att orsaka omfattande skadegörelse och att även bryta sig ut ur demonstrationståget för att försöka ta sig in i möteslokalerna på mässområdet i Malmö.

Under demonstrationerna skulle aktivisterna med hjälp av videokamera dokumentera polisens arbetssätt.

Dessutom fanns det en uppenbar risk för angrepp mot olika ”kapitalistiska” mål.

Enligt underrättelseunderlaget skulle enskilda och grupper av ”autonoma” demonstranter komma resande från bl.a. Stockholm, Norrköping, Linköping, Jönköping och Göteborg.

Flera hundra aktivister skulle även ansluta från Danmark.

4.2.4 Analys och slutsats

Det är uppenbart att grundligheten avseende underrättelseinhämtningen med därtill hörande hotbildsbedömningar inför Ekofin-mötet var mycket bra.

Den samlade underrättelseinformationen var givetvis avgörande för såväl de strategiska som taktiska bedömningarna och naturligtvis även för avvägningarna avseende det polisiära resursbehovet.

Det skulle även komma att visa sig att de bedömningar som gjordes, överensstämde till mycket stora delar med verkligheten.

4.2.5 Det taktiska konceptet

Utvärderingsgruppen har fokuserat på det taktiska konceptet sett ur polisinsatschefens synvinkel. Motiveringen till detta är att polisinsatschefen under mötesdagarna, inom ramen för BIS, fattade i stort sett alla avgörande beslut och att detta skedde i ett minutoperativt perspektiv.

4.2.6 Polisinsatschefens taktiska upplägg inför och under genomförandet

Inför varje tjänstgöringspass sammanträffade polisinsatschefen med divisions- och avdelningschefer m fl i fältstabens lokaler. I samband med detta delgavs den senaste underrättelseinformationen och dagens program och arbetsuppgifter föredrogs. Varje avdelningschef tilldelades en skriven order med direktiv avseende arbetsuppgifter. Respektive avdelningschef fick därefter repetera och på större inplastad karta även förevisa vilka uppgifter som tilldelats avdelningen.

Det beslöts att:

Skånes ”grundläggande taktiska konceptet” skulle praktiseras i samband med ordningsstörande händelser.

Insats- och polisavdelningarna skulle bibehållas i sina samtränade konstellationer och avdelningarna fick inte brytas ner i mindre än gruppvisa enheter.

Misstänkta skulle kontrolleras frekvent i enlighet med polislagen för att om möjligt förebygga konfrontationer med beväpnade personer.

Insatserna skulle bedrivas i nära samverkan med spanings-, utrednings- och dokumentationsgrupperna.

4.2.7 Skånes ”Grundläggande taktiska koncept”

Detta taktiska koncept utgör sedan 1994 grunden för utbildningar avseende ingripande mot ordningsstörande folksamlingar.

Målsättningen med utbildningen är att avdelningar och grupper av polismän på ett effektivt, offensivt och rättssäkert sätt skall kunna säkerställa bevis och frihetsberöva personer som antingen gjort sig skyldiga till brott eller av annan anledning måste bli föremål för tvångsåtgärder. Konceptet är en blandning av erfarenheter från England, Tyskland och Danmark.

<u>Ordningspolisiära resurser och arbetsuppgifter enligt konceptet</u>

Insatsavdelningarna utgörs av grupper av piketpoliser tillsammans med en grupp hundförare.

Polisavdelningarna består av grupper av akut-/närpoliser tillsammans med en grupp civilklädda poliser.

Dessutom finns enheter bestående av poliser till häst och med hund. Dessa bildar antingen egna avdelningar eller utgör förstärkning till insats- eller polisavdelningarna.

I praktiken utbildas de olika avdelningarna för att tillsammans kunna utföra riktade insatser mot en folkmassa med ordningsstörande uppsåt. Detta sker bl.a. genom att man bildar särskilda formeringar, varvid olika avdelningar samtränas i ett offensivt koncept för att få bästa möjliga verkan.

Möjliga taktiska utspel enligt konceptet

1: Show of force - Visa upp vad vi har

2: Snabb insats - Slå till från dolt läge

3: Avvärjande bevakning - Avgräns marschvägen

4: Diversion - Splittra upp

I de ordningspolisiära resurserna finns även civilklädda grupper. Dessa polismän förfogar över ett eget civilmålat tjänstefordon och deras främsta uppgift är att observera brottsliga gärningar och verka för att de misstänkta personerna kan gripas när så bedöms lämpligt.

Kriminalpolisiära resurser och arbetsuppgifter enligt konceptet

Kriminalpolisens ansvarsområden är att svara för utredningsgrupper och dokumentationsgrupper.

En utredningsgrupp skall bestå av en förundersökningsledare, en tekniker och tre utredare. Deras uppgifter är att på fältet snabbt kunna inleda en förundersökning, göra en första bedömning avseende vilka första- och eventuellt andrahandsåtgärder som är nödvändiga och även säkra bevis på platsen.

En dokumentationsgrupp skall bestå av två till tre medarbetare och deras uppgifter är att dokumentera brott. Vidare skall dokumentationsgruppen dokumentera polisens insatser, dels för att skapa förutsättningar för en utvärdering, dels för att kunna användas under presskonferenser och vid andra mediakontakter.

Det taktiska koncept som redogjorts för enligt ovan har föredragits och godkänts vid ett ledningsmöte på myndighetsnivå i mitten av 1990-talet. Beslut har således fattats, men är inte formaliserat och metoden finns inte återgiven i skrift.

Däremot har konceptet prövats i ett antal kommenderingar och erfarenheterna från dessa är positiva.

4.2.8 Iakttagelser

Tre polisinspektörer! (Jörgen Sjåstad, Lars Carsten och Börje Aronsson) utsågs till polisinsatschefer (P I C) för Ekofin-mötet. Polisinspektör Börje Aronsson tilldelades inför genomförandet delvis andra arbetsuppgifter och kom i praktiken att endast tjänstgöra nattetid under mötesdagarna. Inför genomförandefasen beslutades att polisinsatscheferna delvis skulle tjänstgöra parallellt, detta för att undvika s.k. överlämnandesituationer. I praktiken innebar detta att en av de båda insatscheferna tjänstgjorde i fältstaben, medan den andre var direkt ansvarig för de minutoperativa besluten på fältet. I vissa situationer utsågs även en av divisionscheferna till ”platschef”, med ansvar för de yttre resurser som befann sig inom ett visst avgränsat område.

Polisinsatschefernas uppdrag var att organisera polisinsatsen enligt de direktiv som givits av kommenderingschefen och därefter redovisa planerna i en insatsorder.

Planeringen inför genomförandet av de fältmässigt operativa polisinsatserna inleddes i februari månad 2001. Hörnstenarna i planeringsarbetet utgjordes av underrättelseinformation, geografiska förutsättningar, resursbedömning och taktik.

Malmö indelades i tre geografiska områden:

A: Centrala Malmö (innefattande hotellen där mötets deltagare inkvarterades och vissa lokaler för besök, luncher och middagar).

B: Östra delarna av Malmö (lågriskområde).

C: Västra delarna av Malmö (huvudsakligen mässområdet med möteslokalerna).

I den fortsatta planeringen granskades programmet för finansministermötet tillsammans med inkomna ansökningar avseende allmänna sammankomster.

I förberedelsearbetet ingick även att rekognosera åtta i förväg utvalda objekt. Dessa utgjordes av Mässhallarna samt vissa restauranger och hotell. Objekten fotograferades, beskrevs kortfattat, placerades ut på kartunderlag, försågs med passande brytpunkt, lämplig taktisk disposition och uppgifter avseende kontaktpersoner.

Två olika prioriteringar gjordes.

Den första prioriteringen var att finansministermötet på mässområdet skulle kunna genomföras utan störningar och med en hög grad av säkerhet.

Mot denna bakgrund formades ambitionen att kunna ” försvara sig själv ”.

Detta synsätt relaterades till det värsta scenariot, d.v.s. att ett ohanterligt stort antal militanta aktivister skulle göra sig skyldiga till våldsaktioner i en omfattning som innebar att polisen inte skulle kunna upprätthålla ordning och säkerhet i samtliga tre geografiska områden.

Mässområdet är kringgärdat av ett antal broar och enstaka tillfartsvägar. Broarna kan i något fall hissas upp och övriga kan tillsammans med de fåtaliga vägarna in till området spärras av och försvaras.

Finansministermötets deltagare kunde vid ett sådant omfall transporteras till mässområdet, antingen med hjälp av helikopter eller båt.

Detta skulle ha inneburit vissa ändringar i programmet för mötet, men skulle inte ha äventyrat dess genomförande.

I förberedelsearbetet fastställdes vissa spärrplatser som försågs med avspärrningsutrustning. Vidare bokades en helikopter och en flygbåt för att kunna transportera mötets deltagare även om tillfartsvägarna till mässområdet blev blockerade.

Den andra prioriteringen för polisinsatscheferna var att de tillståndsgivna allmänna sammankomsterna (företrädesvis demonstrationerna) skulle kunna genomföras.

Härvid var arbetshypotesen att det var mindre sannolikt att de militanta grupperingarna skulle initiera våldsamheter eller skadegörelse innan demonstrationstågen nådde ner till de mer centrala delarna av Malmö.

Samtidigt bedömdes insatsområdets geografiska belägenhet avgörande för om polisens åtgärder skulle lyckas eller ej. Om militanta och våldsbenägna aktivister beredde sig tillträde till de centrala delarna av staden skulle risken för en omfattande skadegörelse öka markant.

De centrala delarna av Malmö har ett stort antal öppna ytor och till dessa ansluter flera gator, varför möjligheten att där spärra in och omringa militanta grupper radikalt skulle försämras.

Mot bakgrund av dessa uppenbara svårigheter gjordes bedömningen att ett eventuellt genomförande av snabba offensiva aktioner i första hand skulle utföras av polisens specialenheter. Dessa ansågs ha bäst utbildning, utrustning och kompetens för arbetsuppgifterna.

4.2.9 Resurser för yttre operativa avdelningsvisa polisinsatser

De yttre resurser som polisinsatschefen i första hand kunde disponera vid akuta händelser av ordningsstörande karaktär var av flera slag.

Insatsavdelningarna är rekryterade från storstadsdistriktens piketstyrkor och har därmed den bästa utbildningen och den längsta erfarenheten av insatser vid ordningsstörande händelser.

Häst- och hundavdelningar ingick tillsammans med insatsavdelningarna i den särskilda insatsdivisionen.

Polisavdelningarna är rekryterade från utryckningsstyrkorna/närpolisen i de olika polismyndigheterna. Kompetensen är även här god för de aktuella arbetsuppgifterna.

4.2.10 Erfarenhetsmässigt grundad kunskap om militanta grupperingars taktik

En av de mer frekventa aktiviteterna från välorganiserade militanta grupper är att genom s.k. rusningar åt olika håll försöka att splittra upp och försvaga polisens resurser.

Man har även praktiserat s.k. police-fishing, d.v.s. att provocera enskilda eller mindre grupper av poliser till att ta egna initiativ och därmed frångå tidigare beslutad taktik.

Vid i förväg planerade aktioner är det inte ovanligt att aktivisterna i god tid gräver upp gatsten och gömmer undan olika tillhyggen utmed en förutbestämd demonstrationsväg. Nyttjande av slangbomber, kemikalier och s.k. Molotowcocktails har också förekommit.

Vad ovan nämnts är endast en kort sammanfattning av de olika aktioner och påfrestningar som kan riktas mot polisen och gör inget som helst anspråk på att vara heltäckande.

4.2.11 Analys och slutsats

Utvärderingsgruppen anser att de bedömningar och prioriteringar som gjorts i huvudsak är riktiga och väl underbyggda. Vi anser också att det är av yttersta vikt att ”Skånes grundläggande taktiska koncept”, som i dag är i praktisk användning, ses över, dokumenteras, fastställes och sprides inom myndigheten. Optimalt vore om ett taktiskt koncept gällande hela landet kunde framtagas.

4.3 Fredagen den 20 april 2001

Under förmiddagen anlände Ekofin-mötets deltagare till i första hand Kastrup och Sturup, varefter de transporterades till respektive hotell i centrala Malmö.

Den första programpunkten under mötet var att den svenske finansministern hälsade samtliga deltagare välkomna till Ekofin-mötet. Detta skedde i Mässhallarna klockan 14.30. Därefter fortsatte mötet, följt av en presskonferens klockan 17.00. Dagen avslutades med en middag, vilken under kvällen serverades i Rådhuset på Stortorget i Malmö.

De allmänna sammankomsterna bestod under fredagen bl.a. av en stillastående demonstration i anslutning till mässområdets parkeringsplats. Ansvarig anordnare var Sveriges pensionärers intresseparti.

Öresundsaktionen hade beviljats tillstånd för ett demonstrationståg (skrammeldemonstration) mot EU. Samlingsplats var Gustav Adolfs torg, med starttid klockan 18.30. Därefter skulle demonstrationståget gå Södergatan – Baltzarsgatan - Djäknegatan – Studentgatan – Amiralsbron – Drottninggatan – Södra Förstadsgatan fram till Triangeln. Tillståndstiden löpte ut klockan 20.00.

Det fanns även ett beviljat tillstånd för Vänsterpartiet avseende torgmöte/bokbord på sex olika platser i Malmö, klockan 12.00 -18.00.

4.3.1 Iakttagelser

De båda ledningsstaberna tjänstgjorde enligt kommenderingen växelvis klockan 08.00 - 24.00. Stabsavlösning skedde klockan 16.00.

Polisinsatscheferna med respektive fältstab tjänstgjorde i enlighet med kommenderingen klockan 09.00 - 24.00. Den ene polisinsatschefen tjänstgjorde klockan 09.00 - 19.00, medan den andre tjänstgjorde klockan 14.00 - 24.00.

Hotbildsbedömningen inför dagen var tydlig, där polisen främst kunde förvänta sig ordningsstörningar i samband med Öresundsaktionens demonstrationståg. Hotbilden avseende övriga beviljade allmänna sammankomster var låg eller obefintlig. Däremot fanns övergripande en uttalad risk för skadegörelse och ordningsstörningar samt att obehöriga skulle försöka att bereda sig tillträde till det avspärrade mässområdet.

Polisinsatschefen gav inför varje tjänstgöringspass direktiv till den yttre arbetsledningen. Vid genomgångarna i fältstaben presenterades den senaste underrättelseinformationen varefter dagens arbetsuppgifter fördelades enligt följande:

Specialenheterna, d.v.s. insatsavdelningarna tillsammans med häst- och hundavdelningarna, tilldelades *före* demonstrationen arbetsuppgifterna att ha rörlig övervakning i samtliga tre geografiska områden i Malmö. Avdelningarna skulle ha en hög handlingsberedskap och vid behov fullgöra kontroller enligt 19 § polislagen. Särskilt poängterades vikten av täta kontroller och observationer, dels vid mässområdet, dels i anslutning till det s.k. uppmarschområdet till den tillståndsgivna demonstrationen med samlingsplats på Gustav Adolfs torg.

Under demonstrationen skulle insatsavdelningarna ha en hög beredskap och efterhand som demonstrationståget avancerade skulle några av insatsavdelning-

arna förflytta sig parallellt med tåget till i förväg fastställda brytpunkter, medan andra insatsavdelningar skulle ansluta en bit efter de sista deltagarna i demonstrationståget.

Hästavdelningen skulle leda demonstrationståget och dessutom försöka att förhindra s.k. rusningar längs vägen. Vidare skulle avdelningen hjälpa de polisavdelningar som skulle spärra av vissa i förväg angivna gator. Dessa avspärrningar genomfördes för att förhindra militanta aktivister från att bryta sig ut ur demonstrationståget, något som skulle innebära risk för våldsaktioner och skadegörelser i city.

När demonstrationståget nått sin slutpunkt på Triangeln skulle hästavdelningen finnas tillgänglig i korsningen Rådmansgatan – Klostergatan med uppgift att verka preventivt.

Efter demonstrationen skulle specialenheterna återgå till att ha rörlig övervakning i de angivna tre geografiska områdena.

Polisavdelningarna skulle *före* demonstrationen också ha övervakning i de tre olika geografiska områdena. Arbetsuppgifterna utgjordes sammantaget av bevakning, kontroller samt att i förekommande fall vara tillgängliga för de eskorter som genomfördes för att transportera ministrar, kommissionärer och centralbankschefer till de olika mötena i området.

Under demonstrationen skulle polisavdelningarna avdela resurser för bevakning av mässområdet och även för att skydda statsminister Göran Perssons bostad. Vidare skulle vissa i förväg angivna gator, under demonstrationstågets förflyttning, tillfälligt spärras av för att förhindra att de militanta aktivister som kunde finnas i tåget fick tillträde till känsliga områden i centrala Malmö.

Avspärrningen av de aktuella gatorna skulle ske genom att respektive avdelning endast spärrade gatan under den tid som demonstranterna passerade förbi, varefter avdelningen snabbt förflyttade sig till en annan i förväg angiven spärrplats.

En polisavdelning skulle finnas tillgänglig på Stortorget för bevakning och vägvisning för de mötesdeltagare som under kvällen skulle serveras middag i Rådhuset.

Slutligen skulle en mindre del av polisavdelningarna även utgöra reservstyrka för att kunna möta oförutsedda händelser.

Efter demonstrationen skulle polisavdelningarna återgå till tidigare tilldelade arbetsuppgifter.

Förutom insats- och polisavdelningarna fanns det även en särskild avdelning för transporter och trafikdirigering. Arbetsuppgifterna under dagen var att ha en hög beredskap för transporter av frihetsberövade samt att underlätta framkomligheten för eskorter av deltagare till finansministermötet.

4.3.2 Faktiskt händelseförlopp

Under fredagen kontrollerades ett antal personer enligt 19 § polislagen. Detta skedde dels i anslutning till Centralstationen och Flygbåtsterminalen, dels på olika platser i de tre olika geografiska områdena i Malmö. Ett fåtal personer omhändertogs under dagen enligt 13 § polislagen.

Under eftermiddagen fördes en dialog mellan de ansvariga för kvällens demonstrationståg och ledningsstaben, huruvida de demonstrerande skulle få ha med sig en följebil i tåget eller ej. Efter moget övervägande tillät kommenderingschefen slutligen fordonet att följa demonstrationståget från Djäknegatan, vidare på gågatorna och fram till Triangeln. Däremot fick inte fordonet följa med den första delen av marschvägen bl.a. omfattande Södergatans gågata. Inledningsvis parkerades följebilen på Kanalgatan.

Mellan klockan 18.00 och 19.00 samlades ca 500 personer på Gustav Adolfs torg för att deltaga i demonstrationen. Av dessa bedömdes ca 100 vara ”autonoma”. Denna grupp utmärkte sig genom att vara maskerad och bära svarta kläder.

Klockan 18.50 kom rapporter om att några av de som ingick i den ”autonoma” gruppen kastade frukt på de poliser som fanns på torget.

Ca klockan 19.05 rusade ett antal aktivister ner till Kanalgatan och hämtade ett par stegar, vilka var sammanlänkade med rep, ur det fordon som hade tillstånd att medfölja demonstrationståget. (Stegar kan med fördel användas för att t.ex. bryta upp polisens avspärrningskedja.)

Delar av specialenheterna beordrades av polisinsatschefen att ingripa, varvid stegarna avlägsnades ur demonstrationståget som precis hade startat.

Enligt det beviljade tillståndet skulle demonstrationståget gå från Gustav Adolfs torg, vidare Södergatan – Baltzargatan – Djäknegatan – Studentgatan och vidare mot Triangeln.

Klockan 19.25 avvek tåget ifrån den fastställda demonstrationsvägen. Detta skedde trots att delar av hästavdelningen befann sig i täten av tåget och visade vägen i enlighet med tillståndet. Demonstranterna valde att istället gå Södergatan - Kalendegatan - Stora Nygatan.

Klockan 19.30 återgick demonstrationståget till den i tillståndet angivna vägen via Studentgatan, varefter man följde ryttargruppens vägvisning fram till Triangeln.

Klockan 19.45 hade hela demonstrationståget nått fram till slutdestinationen på Triangeln. Med anledning av de inträffade incidenterna valde polisinsatschefen att prioritera synlighet, varför den polisiära närvaron på platsen blev stor.

När demonstrationstiden hade löpt ut, klockan 20.00, var läget stabilt och merparten av demonstranterna hade skingrats och försvunnit från platsen.

Efter att demonstrationen hade avslutats på Triangeln förlöpte resten av kvällen lugnt. Den polispersonal som hade arbetat under kvällen kunde successivt avsluta sin tjänstgöring

Middagen som hade arrangerats i Rådhuset kunde genomföras utan störningar, varefter gästerna utan incidenter blev transporterade till respektive hotell.

Inför natten mot lördagen upprättade ledningsstaben en analys- och åtgärdsplan. Denna angav bl.a. att ca 100 aktivister efter demonstrationens slut hade samlats i café Revolts lokaler. Bedömningen var att alla dessa inte skulle kunna övernatta i caféets lokaler, varför man kunde förvänta sig att en del av dessa aktivister skulle söka sig olika möjligheter för övernattning på annan plats i staden.

Vidare gjordes det i bedömningen sannolikt att aktivisterna var missnöjda över demonstrationens förlopp, där de förhindrats att ta egna initiativ utöver vad som angavs i tillståndet. Mot bakgrund av detta var det sannolikt att någon form av ” aktion ” skulle genomföras under natten, i första hand riktat mot kapitalistiska mål.

Taktiken från polisens sida inför natten var att med hjälp av spanare kartlägga grupper av aktivister när de lämnade café Revolt. Därefter skulle uniformerad personal förebygga brott genom hög grad av synlighet i aktivisternas närhet. Detta fungerade väl. Endast någon enstaka skadegörelse förekom under natten.

4.3.3 Analys och slutsats

Polisinsatscheferna har mot bakgrund av den preciserade underrättelseinformationen tillsammans med fältstaben kunnat utarbeta en heltäckande plan för de förväntade ordningsstörningarna under fredagskvällens demonstrationståg.

De polisiära resurserna på samlingsplatsen för demonstrationståget var med avsikt begränsade. De uniformerade poliser som fanns synliga på Gustav Adolfs torg hade tilldelats uppgifterna att ta kontakt med demonstrationsledningen, svara för vägvisning och göra observationer.

De avspärrningar som upprättades av ett antal polisavdelningar, på gator parallella med marschvägen, tjänade två syften. Dels minimerades riskerna att få in militanta grupperingar i de mest känsliga områdena i centrala Malmö, dels var detta en praktisering av det taktiska utspelet: show of force (visa upp vad vi har). Det ställdes höga krav på disciplin, rörlighet och samordning för de polisavdelningar som svarade för avspärrningarna. Dessa skulle snabbt formera sig i färdigställning på en angiven plats, stå kvar (i färdigställning) medan hela demonstrationståget passerade förbi och därefter med största skyndsamhet omgruppera för att kunna spärra av en annan gata innan demonstrationståget hunnit fram till denna nya position.

Valet av denna taktik innebar att varje enskild polisavdelning utnyttjades maximalt. De militanta deltagarna i demonstrationståget skulle bibringas uppfattningen att de polisiära resurserna var så omfattande att dessa kunde täcka varje korsande gata utmed demonstrationsvägen.

Polisens val av taktik och formeringar för insats- och polisavdelningar i samband med allvarligare ordningsstörningar är inte helt likformiga i hela Sverige. Den modell som praktiseras av skånsk polis bygger på bokstavligt talat smärtsamma erfarenheter från konfrontationer med danska aktivister i början av 1990-talet. Dessa erfarenheter har skapat konceptet att en avspärrningskedja måste bestå av ett led synnerligen tätt formerade poliser. Den direkta arbetsledningen är utpräglat auktoritär och ingen enskild polis får lov att ta några egna initiativ. Bildande av avspärrningskedjor är personalkrävande, varför den yta som skall täckas måste vara begränsad. Valet av insatsområde, d.v.s. omfattningen av de ytor som skall spärras av, är direkt avgörande för resultatet av insatserna.

De ”autonoma” grupperingarna bedöms numera vara väl förtrogna med polisens agerande i samband med ordningsstörande händelser. De har också praktisk erfarenhet av hur svårt det är att forcera en avspärrningskedja som består av väl utbildad och utrustad polis.

Incidenten med de sammanbundna stegarna i starten av demonstrationståget är sannolikt ingen tillfällighet, utan bedöms vara uttryck för en planerad ambition att med dessa redskap skapa de förutsättningar som behövs för genombrytning av en avspärrningskedja.

Mot bakgrund av den samlade underrättelseinformationen får det anses sannolikt att risken för ordningsstörningar och skadegörelser under och efter demonstrationen var betydande. Polisinsatschefens åtgärder för att förhindra dessa negativa effekter har varit framgångsrika. Möjligheterna för militanta grupperingar att avvika ifrån den fastställda marschvägen har varit begränsade. Polisens synlighet och agerande har varit brottsförebyggande.

Däremot måste man vara medveten om att för en utomstående betraktare kan den valda taktiken upplevas som militant. Detta intryck i förening med okunskap om relevant hotbild och ovana att se polisen agera i stora skyddsutrustade enheter kan skapa ett ifrågasättande av det polisiära agerandet.

Därav följer att valet av en offensiv taktik måste kombineras med täta kontakter med ansvariga anordnare för beviljade demonstrationer och dessutom med en bred och saklig information som kontinuerligt delges allmänheten via massmedia.

I ansökan för demonstrationståget under fredagen har en representant för Öresundsaktionen 2001 själv för hand skrivit ner den demonstrationsväg som senare beviljades i tillståndet. Det har inte gått att utröna huruvida avvikelsen från den angivna marschvägen var ett utslag av missförstånd eller om det var en obstruktion mot polisens insatser i samband med att ett par stegar togs om hand.

4.4 Lördagen den 21 april 2001

4.4.1 Iakttagelser

Programmet för deltagarna på Ekofin-mötet innehöll under lördagen mötesförhandlingar hela förmiddagen på Mässan, därefter arbetslunch fördelad på fyra olika ställen i centrala Malmö. Dagen avslutades med möten och presskonferenser på mässområdet. Kvällens middag serverades på Sigma Huset som ligger i anslutning till Mässan.

Vänsterpartiet Malmö hade beviljats tillstånd för demonstrationståg och musikfest. Samling för de medverkande i tåget skedde från klockan 11.00 på S:t Knuts torg i Malmö.

Klockan 11.45 skulle demonstrationståget avgå enligt den beviljade marschvägen: Spångatan – Bergsgatan – Smedjegatan – Södra Förstadsgatan – Triangeln – Södra Förstadsgatan – Södra Tullgatan – Gustav Adolfs torg – Södergatan – Stortorget – Lilla Torg – Larochegatan – Tegelgårdsgatan – Hospitalsgatan – Slottsgatan – Hovrättsbron – Citadellsvägen – Mariedalsvägen och vidare cykelstigen som leder fram till hundbadet på Ribersborgsstranden.

4.4.2 Polisens förberedelser och insatser under lördagen

De båda ledningsstaberna tjänstgjorde enligt kommenderingen växelvis klockan 08.00 - 24.00. Stabsavlösning skedde klockan 16.00.

Polisinsatscheferna med fältstab tjänstgjorde klockan 07.00 - 24.00, varav den ene polisinsatschefen tjänstgjorde klockan 07-00 - 19.00, medan den andre tjänstgjorde 12.00 - 24.00. Beroende på sjukdomsfall avslutade den ene polisinsatschefen sin tjänstgöring klockan 19.30.

Hotbildsbedömningen var mycket tydlig. De ”autonoma” grupperna var mycket missnöjda med föregående dygns skrammeldemonstration. Enligt deras egen Internettidning hade polisen ” muckat med dem ” och bedömningen var att det fanns en betydande risk för ordningsstörningar och skadegörelse.

Det fanns vidare information om att de ”autonoma” grupperna skulle placera sig i den bakre delen av dagens demonstrationståg och att man förberedde att bryta sig ut ur tåget för att ta sig in i möteslokalerna på mässområdet. Föregående dygns bedömning om en förhöjd hotbild avseende kapitalistiska mål var fortfarande minst lika aktuell.

Under förmiddagen hade man i anslutning till marschvägen för dagens demonstrationståg hittat ett antal potatisar som perforerats med spik. I samband med bevakning av Centralstationen och Flygbåtsterminalen hade polisen observerat att ett flertal presumtiva demonstranter hade anlänt till Malmö. Vissa av dessa personer hade blivit föremål för visitationer enligt 19 § polislagen.

Vidare hade en större mängd kopparrör anträffats i anslutning till demonstrationstågets slutmål på Ribersborgsstranden. Enligt polisens observationer hade aktivister köpt ägg och större konservburkar i affärerna runt Möllevångstorget. En del av dessa föremål hade tagits i beslag av polisen.

I likhet med föregående dygn hade polisinsatschefen inför varje tjänstgöringspass genomgång med den yttre arbetsledningen och gav där följande direktiv:

Specialenheterna skulle *före* demonstration fördela sina resurser för övervakning och i förekommande fall visitationer enligt 19 § polislagen i samtliga tre geografiska områden. Motsvarande insatser skulle fullgöras i uppmarschområdet inför demonstrationstågets avgång.

Under demonstrationen skulle specialenheternas avdelningar uppehålla sig på ett antal i förväg fastställda brytpunkter, vilka växlade efterhand som demonstrationståget förflyttade sig. Handlingsberedskapen för samtliga avdelningar skulle vara hög.

Hästavdelningen skulle avsätta resurser för att kunna leda demonstrationståget i enlighet med tillståndet. Vidare skulle avdelningen försöka att förhindra s.k. rusningar i tåget och även hjälpa de polisavdelningar som hade till uppgift att upprätta särskilt angivna spärrplatser i korsningarna utmed demonstrationstågets sträckning. Man tilldelades också uppgiften att i samverkan med andra avdelningar vara beredd på att såväl framifrån som bakifrån kunna få stopp på demonstrationståget om detsamma skulle urarta.

Efter demonstrationen skulle specialenheterna återgå till de tidigare arbetsuppgifterna, med undantag för hästavdelningen som skulle patrullera på Ribergsborgsstranden och i anslutning till mässområdet.

Polisavdelningarna skulle *före* demonstrationen fördela sina resurser för att kunna bevaka mässområdet, de förutbestämda spärrplatserna runt mässområdet och även ha observation och tillsyn på och omkring Centralstationen. Vidare skulle polisavdelningarna övervaka samtliga tre geografiska områden och i förekommande fall utföra visitationer enligt 19 § polislagen. En mindre resurs avdelades också för att hjälpa hästavdelningen att vägleda demonstrationståget och finnas tillgänglig för tillkommande uppgifter i anslutning till tåget.

Under demonstrationen skulle polisavdelningarna med växelvisa förflyttningar spärra av anslutande gator efterhand som demonstrationståget förflyttade sig framåt. Detta skulle ske för att förhindra s.k. rusningar och genombrytningar av militanta grupperingar. Polisavdelningarna hade även till uppgift att skydda en av de restauranger i centrala Malmö, där några av finansministermötets deltagare genomförde en arbetslunch.

Efter demonstrationen skulle polisavdelningarna återgå till tidigare arbetsuppgifter, med undantag av en avdelning som skulle uppehålla sig i anslutning till hundrastplatsen på Ribersborgsstranden.

Samtliga insats- och polisavdelningar skulle vara förberedda på omfall, d.v.s. snabba omkastningar av tidigare givna direktiv i relation till snabba förändringar i händelseutvecklingen.

I likhet med föregående dygn fanns det en speciell avdelning som bl.a. hade ansvar för transporter av frihetsberövade.

4.4.3 Faktiskt händelseförlopp

Polisinsatschefen Jörgen Sjåstad var under förmiddagen i kontakt med ledningen för demonstrationståget, varvid man kom överens om att tåget när man marscherade förbi Stortorget skulle passera på den södra sidan av torget.

Beslut hade fattats och delgivits ledningen för demonstrationen att en följebil med högtalarutrustning skulle få lov att medfölja hela marschvägen.

Demonstrationståget skulle utgå från S:t Knuts torg med samlingstid från klockan 11.00 och planerad avgång klockan 11.45. Det beviljade tillståndet omfattade även avslutning med musikfest från klockan 18.00 på Ribersborgsstranden.

När klockan var 11.45 hade deltagarna i demonstrationståget formerat sig med följebilen placerad i den bakre delen av tåget. Demonstrationståget bestod av minst 1500 deltagare. Ca 350 bedömdes vara ”autonoma” demonstranter. Dessa var maskerade, merparten iklädda helt svarta kläder, medan en liten grupp bar helt vita persedlar. Den ”autonoma” gruppen befann sig omedelbart bakom följebilen i tåget. Bakom denna grupp befann sig ca 150 omaskerade demonstranter. Dessa gick sist i tåget och uppehöll sig en bit bakom den ”autonoma” gruppen.

Klockan 11.51 startade demonstrationen från S:t Knuts torg. Redan efter några minuter, klockan 11.56, inkom rapporter till polisinsatschefen att den ”autonoma” gruppen kastade flaskor, konservburkar, ägg och knallskott på de poliser som uppehöll sig i anslutning till demonstrationståget.

Därefter tog de polisryttare, som ledde demonstrationståget, plötsligt en felaktig väg. Den inledande sträckningen av marschvägen skulle enligt tillståndet vara S:t Knuts torg – Spångatan – Bergsgatan – Smedjegatan. Ryttarna svängde emellertid inte in på Bergsgatan, utan fortsatte istället rakt fram på Spångatan.

Polisinsatschefen delgavs samtidigt uppgiften att en polisman till häst blivit utsatt för att en brandsläckare tömts mot ekipaget, varvid hästen stegrat sig och ryttaren fallit av och skadat sig.

Mot bakgrund av dessa rapporter beslutade polisinsatschefen att uppdra åt divisionschefen för specialenheterna, poliskommissarie Bengt-Åke Nilsson, att förbereda en avgränsning av den ”autonoma” gruppen i den bakre delen av demonstrationståget.

Divisionschefen insåg att uppgiften med att avgränsa den ”autonoma” gruppen förutsatte att en avspärrningskedja måste formeras för att avskilja den främre delen ifrån den bakre delen av tåget. Lämpligen skulle detta avskiljande ske genom att man slog en spärr omedelbart före följebilen.

Målsättningen var att avgränsningen skulle genomföras innan den ”autonoma” gruppen nådde fram till Triangeln, därefter skulle uppgiften radikalt försvåras

med alltför många gator och öppna platser som behövde täckas i förhållande till den tillgängliga polisresursen.

Divisionschefen förberedde alternativa platser där den ”autonoma” gruppen lämpligen kunde avgränsas innan den nådde fram till Triangeln. Han placerade ut resurser enligt den förberedande planläggningen och gjorde därefter en återkoppling till polisinsatschefen.

Därefter beslutade polisinsatschefen att den ”autonoma” gruppen skulle avgränsas. I detta skede utsågs divisionschefen till platschef med minutoperativt ansvar för insatsen.

Klockan 12.05 formerade en avdelning från specialenheterna en avspärrningskedja i korsningen Spångatan – Norra Skolgatan. Ytterligare avdelningar från specialenheterna slöt upp bakom de sista deltagarna i demonstrationståget.

Detta innebar att den avgränsade delen av tåget befann sig på Spångatan, mellan korsningarna med Norra Skolgatan och Torpgatan. Bland dessa fanns såväl den ordningsstörande ”autonoma” gruppen som ca 150 andra omaskerade demonstranter. Demonstrationstågets följebil fanns även i den avgränsade delen av tåget.

Kommenderingschef och ledningsstab informerades därefter om händelseutvecklingen.

Klockan 12.09 hade de demonstranter som befann sig väster om korsningen med Norra Skolgatan stannat upp och ställde frågan till polisen vad som hände med deras avgränsade kamrater. Efter kontakter med en av polisens avdelningschefer beslutade demonstrationsledningen att demonstrationståget inte skulle fortsätta framåt förrän samtliga deltagare var återförenade. Polisinsatschefen beslutade då att de demonstranter som inte visat några våldstendenser skulle ledas runt för att kunna ansluta till de övriga i tåget.

Samtidigt inleddes den individuella prövningen av de avgränsade demonstranterna. Information gavs att en individuell prövning skulle påbörjas och samtliga fick via en orderhögtalare, som var placerad i en polishelikopter, instruktioner att sätta sig ner. Helikoptern flög in från två håll och gav samma budskap för att ingen p.g.a. rådande vindförhållande skulle undgå att delges informationen. Denna kompletterades av poliser på platsen som med megafon förtydligade instruktionerna.

Den ”autonoma” gruppen svarade med att ge kontraorder med hjälp av en egen megafon, varvid samtliga i gruppen förblev stående och krokade fast i varandras armar. Merparten av de demonstranter som inte ingick i den ”autonoma” gruppen åtlydde däremot polisens anmaningar.

Klockan 12.36 avskiljdes den ”autonoma” gruppen från de övriga demonstranterna i avgränsningen. Ytterligare avspärrningskedjor bildades för att mildra trycket på de befintliga och för att skapa bättre förutsättningar för den individuella prövningen.

Transportkapacitet tillfördes genom att bl.a. inhyrda stadsbussar beordrades till platsen. Den tillfälliga arresten vid Fosie polisstation förbereddes på att ett större antal personer kunde förväntas bli omhändertagna och införda.

Enligt inhämtade uppgifter från befälet på plats innebar den individuella prövningen att samtliga minderåriga och de som inte ingick i den ”autonoma” gruppen omedelbart skulle frisläppas. Vidare skulle omhändertagande enligt 13 § polislagen prövas för varje enskild person i den ”autonoma” gruppen. Detta resulterade i att 269 personer omhändertogs och ca 80 personer frigavs. De personer som inte tillhörde den ”autonoma” gruppen gavs möjlighet att återförenas med demonstrationståget.

I samband med frihetsberövande förekom vissa konfrontationer mellan den ”autonoma” gruppen och polisen. Samtliga frihetsberövade placerades efter visst handgemäng i polisens transportfordon, varefter de kördes ifrån platsen. De som blivit omhändertagna transporterades till polisstationerna i Fosie och Davidshall.

Den stillastående demonstrationen utanför avgränsningen skapade problem för de eskorter som skulle vara behjälpliga med transporter av ministrar från kandidatländerna. Klockan 13.01 beslutade kommenderingschefen att eskorterna fick vänta tills demonstrationståget kunde fortsätta.

Klockan 13.11 fortsatte demonstrationståget sin marsch och demonstrationen kunde utan ytterligare störningar avslutas på Ribersborgsstranden.

De ansvariga för eskorterna fick klockan 13.31 klartecken att slutföra transporterna av ministrar från kandidatländerna.

Klockan 13.32 greps två personer misstänkta för våld mot tjänsteman och försök till våld mot tjänsteman.

Ca klockan 14.30 nådde demonstrationståget sin slutdestination.

Det stora antalet frihetsberövade skapade problem sedan arresten på Davidshall blivit fullbelagd och resurserna att hantera de frihetsberövade på den tillfälliga arresten vid Fosie visat sig otillräckliga. Arresten vid Fosie var förberedd för att maximalt kunna ta emot 150 omhändertagna personer.

Sedan vissa av de omhändertagna blivit sittande i tre stadsbussar i nära tre timmar, utan att kunna tas om hand av polispersonal vid arresten i Fosie, fattade stabschefen beslutet att de omgående skulle frisläppas. Antalet frigivna som lämnade platsen utan att ha blivit identifierade uppgick till 147 personer. Frihetsberövandet blev endast dokumenterat i ledningsstabens beslutsprotokoll.

Inför natten beslutade ledningsstaben att den analys- och åtgärdsplan som upprättats inför föregående natt skulle tillämpas även för kommande natt.

4.4.4 Analys och slutsats

Det måste anses helt klarlagt att den väg som demonstrationståget gick berodde på en felaktig order från polisinsatschefen. Den hade såvitt kunnat utrönas sin grund i ett missförstånd mellan denne och ledningsstaben.

Underrättelseunderlaget i kombination med de ”autonomas” beteende bedöms väl motivera beslutet att avgränsa gruppen. Förfarandet vinner också stöd i JO´s uttalande 1992/93:JO1, sid. 81. Att ca 150 omaskerade ”icke autonoma” demonstranter hamnade innanför avgränsningen måste betraktas som olyckligt. Emellertid bedömer utvärderingsgruppen det som mycket svårt att - i det polistaktiska läge som rådde - lösa uppgiften att avgränsa den ”autonoma” gruppen på ett annat sätt.

Utvärderingsgruppen anser det otillfredsställande att 147 ”autonomer” inte kunde tas om hand av polispersonal vid arresten i Fosie, varför man tvingades frige dem utan identifiering. Vid ett så stort antal frihetsberövanden (269) borde man ha övervägt att använda också andra arrestutrymmen än de i förväg rekognoserade. Gruppen menar också att den så kallade omhändertagandedokumentationen (snabbrapport) i allmänhet varit bristfällig. I många fall har det inte gått att utröna grunderna för omhändertagandena och ej heller vem som fattat besluten.

Med hänsyn till de allvarliga bristerna i omhändertagandedokumentationen föreslår gruppen en totalöversyn av hela omhändertaganderutinen.

4.5 Söndagen den 22 april 2001

4.5.1 Iakttagelser

Finansministermötet fortsatte på söndagen programenligt i Lund. Deltagarna besökte Kulturen och vissa delegater höll därefter enskilda överläggningar innan finansministermötet avslutades.

I Malmö hade information inkommit att de ”autonoma” grupperna planerade för en icke tillståndsgiven demonstration. De skulle äga rum klockan 12.00 på Gustav Adolfs torg.

Klockan 15.00 avslutades poliskommenderingen för Ekofin-mötet i Malmö sedan det visat sig att den aktuella demonstrationen inte blivit av.

4.5.2 Analys och slutsats

I Lund förekom inga störningar under den avslutande dagen för finansministermötet.

4.6 Delegationsfrågor och samspel mellan kommenderingschef och polisinsatschef

Sedan 1999-10-01 finns möjlighet att delegera polischefsbeslut i enlighet med 3 kap. 8 §, 1 st. polisförordningen. En grundläggande förutsättning är att den medarbetare som erhåller denna delegation har den kompetens, utbildning och erfarenhet som behövs (1999:739).

De polischefsbeslut som närmast kan komma ifråga för delegation vid befarade ordningsstörningar är följande:

13 c § polislagen: Om avvisande eller avlägsnande av deltagare i folksamling som ej är allmän sammankomst eller offentlig tillställning

23 § polislagen: Om att bereda sig tillträde till hus, rum, eller annat ställe för att söka efter farliga föremål samt avstänga, utrymma eller förbjuda tillträde till sådana ställen. Vid allvarlig risk får personer som uppehåller sig på platsen bli föremål för kroppsvisitation.

24 § polislagen: Om avspärrning av område eller befallning att följa viss väg.

2 kap. 22 och 23 §§ ordningslagen: Om inställelse och/eller upplösande av offentlig tillställning eller allmän sammankomst.

BrB 16 kap 1 §: Om skingringsbefallning vid upplopp.

4.6.1 Iakttagelser

I poliskommenderingens huvudorder för Ekofin-mötet finns under rubriken ” Myndighetsbeslut ” angivet att polisinsatschef och avdelningschef har rätt att ge skingringsbefallning. Under samma rubrik anges att beslut har fattats, med stöd av 23 § polislagen, att spärra av vissa områden runt Stortorget den 20 april i samband med middagen i Rådhuset.

Behovet av att kunna utföra förmansprövningar i den tillfälliga arresten vid polisstationen i Fosie innebar att en polisinspektör gavs denna befogenhet i enlighet med 15 § polislagen.

Vad avser samspel mellan kommenderingschef och polisinsatschef har detta skett kontinuerligt, såväl under planerings- som genomförandefasen. Under finansministermötet kanaliserades dessa kontakter fortlöpande via ledningsstaben, företrädesvis genom funktionen F1. Kommenderingschefen och polisinsatschefen har också personligen infunnit sig vid olika stabsorienteringar.

4.6.2 Analys och slutsats

Den omfattande och detaljrika underrättelseinformationen hade klart påvisat en uppenbar risk att ”autonoma” grupper skulle orsaka våldsaktioner, skadegörelse och ordningsstörningar under mötesdagarna. Detta i förening med polisinsatschefens betydande ansvarsområde, att minutoperativt leda polisinsatserna på fältet, kunde möjligen ha medfört att ytterligare delegation av beslutsbefogenheter till denne bort övervägas (t.ex. enligt 13 c och 24 §§ polislagen vid andra oroligheter än i samband med de allmänna sammankomsterna).

Begränsade befogenheter kan i ett minutoperativt perspektiv innebära tempoförluster som kan bli fatala i ett snabbt accelererande händelseförlopp. Det finns

emellertid inga indikationer på att polisens insatser på något sätt blivit hämmade av denna anledning.

Det kunde även ha övervägts att upprätta ett rättstaktiskt koncept. Lagstiftningens förutsättningar för olika taktiska upplägg kan i många fall bli så omfattande och komplicerade att det hade varit till stöd för polisinsatschefen att få dessa konkretiserade. I detta perspektiv hade ett rättstaktiskt koncept tillsammans med en exempelsamling innehållande tidigare erfarenheter även skapat ett bättre underlag för bedömning av vilka befogenheter som skulle delegeras till polisinsatschefen.

Kontakter mellan kommenderingschef, ledningsstab och polisinsatschef har i stort sett fungerat klanderfritt.

4.7 Mottagande och underhåll av polisiära resurser

Inom ramen för planeringsstabens förberedande arbete låg uppgiften att ta emot den personal som skulle tjänstgöra under Ekofin-mötet samt att även svara för deras kost och logi.

4.7.1 Iakttagelser

All personal som skulle inkvarteras på hotell fick var sitt enkelrum. Enda undantaget var de polismän som uteslutande skulle tjänstgöra nattetid. Denna personal förlades istället i dubbelrum. De som tilldelades dubbelrum blev i förväg tillfrågade om detta var acceptabelt, varvid samtliga godkände arrangemanget.

Planeringsstaben upprättade även ett antal olika avtal, bl.a. avseende leveranser av mat och fick av Malmö kommun tillstånd att ha Mölleplatsen i Malmö som en avspärrad s.k. replipunkt, d.v.s. plats för servering av mat och dryck med tillgång till tält och toaletter. Denna plats hade kapacitet att samtidigt servera 100 medarbetare.

Fem polismän utsågs som värdar för att bl.a. hjälpa insats- och polisavdelningar från andra polisområden och polismyndigheter med vägvisning och kunskap om lokala polisiära rutiner.

Under hela kommenderingen fanns även servicesektionen i tjänst med ansvar för service och underhåll av fordon samt tillhandahållande av radiomaterial och annan utrustning.

4.7.2 Analys och slutsats

Genomläsning av ett antal erfarenhetsberättelser tillsammans med muntliga kontakter med personal som tjänstgjorde under Ekofin-mötet ger vid handen att inga negativa synpunkter framkommit vad avser omhändertagande och förplägnad. Däremot har många lovord noterats.

4.8 Stabsarbetet

Poliskommissarie Bertil Mårtensson blev den 15 mars 2000 utsedd att vara myndighetens representant i den nationella samordningsgruppen för polisoperativa frågor under EU. Eftersom ett antal orter i Skåne hade tilldelats möten på olika nivåer initierade han även en samordningsgrupp för samtliga polisområden och avdelningar inom polismyndigheten i Skåne.

Mårtensson blev också ansvarig för planeringen av Ekofin-mötet i Malmö.

4.8.1 Iakttagelser

Polisområde Malmö har i sin grundbemanning två kompletta staber. Dessa omfattar vardera stabschef och befattningshavare för funktionerna F1 t.o.m. F7. Stabschefer är poliskommissarierna Leif Lindqvist och Bertil Mårtensson.

Inför Ekofin-mötet upprättade de båda stabscheferna en övergripande stabsorder. Denna slog fast att ledningsstaben skulle organiseras enligt principorganisationen i FAP 201-1 och att stabsarbetet under finansministermötet skulle bedrivas i stabsrummet på 6:e våningen i huvudpolisstationen i Malmö.

Vidare skulle stabsorienteringar ske vid stabsavlösningar och när stabschefen beslutade om detta.

Slutligen angav stabsordern att dokumentation av insatserna skulle ske i tidsföljd med hjälp av applikationen STORM. Stabschefen hade dessutom ansvar för upprättande av ett särskilt beslutsprotokoll.

Den grundläggande inriktningen för planeringen av Ekofin-mötet var att definiera arbetsuppgifter och hotbild, som senare fick utgöra grunden för val av strategi och bedömning av resursbehov.
Mot bakgrund av dessa bedömningar byggdes en organisation successivt upp.

En planeringsstab som bestod av representanter från båda de befintliga ledningsstaberna med samtliga stabsfunktioner inrättades under ledning av poliskommissarie Bertil Mårtensson.

Dessutom tillskapades en särskild beredningsgrupp för att svara upp mot behovet av en fullgod underrättelsehantering. I denna grupp ingick bl.a. representanter för Säkerhetspolisen, länskriminalavdelningen och personal från såväl kriminalsektionen som närpolisorganisationen i polisområde Malmö.

En minutoperativ planeringsgrupp bildades med uppgift att detaljplanera för de yttre polisiära insatserna under mötet. I denna ingick polisinsatscheferna och de blivande medarbetarna i polisinsatschefernas fältstaber.

Kontakter knöts med skyddsombud och fackliga företrädare. Vidare förbereddes de resurser som skulle svara för krisstöd till personalen.

Kontinuerligt kallades den s.k. planeringsgruppen till möten. I planeringsgruppen ingick bl.a. polisinsats- och divisionschefer, ansvariga för respektive enheter och stabsfunktioner, beredningsgruppen för underrättelsehantering, repre-

sentant för länspolismästarens stab, representant för tillståndsenheten, åklagare, helikopteransvarig och dessutom externa samverkanspartners i form av bl.a. Räddningskåren och Kustbevakningen.

Planeringsmötenas främsta syfte var att kunna delge den senast insamlade informationen. Vidare skedde en fördelning av arbetsuppgifter enligt den beslutade uppdragstaktiken och senare även en uppföljning avseende tidigare tilldelade arbetsuppgifter.

Kommenderingschefen informerades fortlöpande om hur planeringsarbetet fortskred. Grundläggande riktlinjer för att kunna upprätta ett beslut i stort utformades. Länspolismästaren informerades vid ett par tillfällen och vid ett tillfälle gjordes även en föredragning för Polisnämnden i Malmö.

Den generella hotbilden presenterades tidigt och det blev omgående uppenbart att det specifikt inför Ekofin-mötet fanns olika grupperingar med ambitionen att bryta igenom polisens avspärrningar och försöka att störa finansministermötet.

Särskilda resurser i form av civil helikopter och en flygbåt förbereddes. Såväl Kustbevakning som Sjöpolis engagerades för att säkerställa bevakningen sjövägen.

Arrestresurser för att tillfälligt kunna omhänderta upp till 150 personer tillskapades, bl. a. genom att en tillfällig arrest inrättades vid polisstationen i Fosie.

Ett nära samarbete etablerades med Utrikesdepartementets 2001-sekretariat och särskilt med den ansvarige för transporter av finansministermötets deltagare. Ansvaret för eskorter av de fordon som skulle transportera ministrar, kommissionärer och centralbankschefer tilldelades polismyndighetens trafiksektion.

I ett relativt sent skede av planeringsfasen beslutades att svensk polis även skulle svara för eskorter av de mötesdeltagare på ministernivå som valde att använda Kastrups flygplats i Köpenhamn som ankomstort. Dansk polis byggde upp en särskild kommendering för att hantera säkerhetsfrågorna i detta avseende. I samband med dessa förberedelser uppkom en hotbild att danska ”autonoma” grupperingar planerade för att spärra av Öresundsförbindelsen.

Detta ledde fram till att dansk polis ytterligare höjde säkerhetsnivån och kunde därmed förebygga alla försök att begränsa framkomligheten i den fasta förbindelsen mellan Sverige och Danmark.

Under genomförandet av finansministermötet tjänstgjorde de båda ledningsstaberna växelvis klockan 08.00 - 24.00. Eftersom planeringen för hela kommenderingen hade skett med uppdragstaktik var ledningsstabens uppgifter under genomförandet främst att kontrollera att insatserna förlöpte enligt givna direktiv. Andra arbetsuppgifter var att analysera och planera för eventuella omfall, att hålla kommenderingschefen kontinuerligt uppdaterad och att hålla täta kontakter med polisinsatschefen samt med länskommunikationscentralen.

Tekniskt tillskapades möjligheten att följa händelseutvecklingen på fältet med hjälp av videolänk utrustning, varvid polisens helikoptrar utrustades med videokameror, vars rörliga bilder kunde följas i såväl lednings- som fältstaben.

De båda ledningsstaberna var under mötesdagarna fullt bemannade, dessutom fanns representanter för Säkerhetspolisen och för Länskriminalavdelningens underrättelserotel närvarande. I ledningsstaberna fanns även externa samverkanspersoner i form av representanter för Räddningskåren och för dansk polis.

4.8.2 Analys och slutsats

Stabsarbetet har så vitt utvärderingsgruppen kunnat bedöma fungerat mycket bra. Emellertid har kontrollfunktionen inte fungerat fullt ut, eftersom polisinsatschefens avdelningsorder innehållit felaktighet angående lördagens marschväg.

Beträffande informationshantering hänvisas till avsnittet extern och intern information (p 7).

5 UTRUSTNINGS- OCH UTBILDNINGSFRÅGOR

5.1 Iakttagelser

I arbetsmiljölagen sägs att arbetsgivaren skall förvissa sig om att arbetstagaren har den utbildning som behövs och vet vad han har att iaktta för att undgå riskerna i arbetet. Vidare står det att personlig skyddsutrustning skall användas om betryggande skydd mot ohälsa eller olycksfall icke kan nås på annat sätt.

Alla poliser som deltog i kommenderingen under Ekofin-mötet i Malmö hade utrustning och utbildning för uppgiften. Inom myndigheten togs en insatsavdelning och fyra polisavdelningar ut. Efter hand som hotbilden ökade, begärdes förstärkning med en polisavdelning från Östergötland, en polisavdelning samt tre piketenheter från Stockholm, en polisavdelning samt tre piketenheter och en hundgrupp från Västra Götaland. Samtliga avdelningar hade utbildning för ingripande mot folksamling (IMF).

Från Halland begärdes förstärkning med en transportavdelning. Denna var inte avsedd att utgöra reserv för övriga avdelningar och behövde följaktligen inte ha samma höga utbildnings- och utrustningsnivå.

5.2 Analys och slutsats

I kommenderingsledningens beslut i stort fanns säkerhetstänkandet med.

Samtliga avdelningar medförde skyddsutrustning. Även om denna inte var likformig utan varierade beroende på var ifrån man kom, hade all personal tillräcklig utrustning för att lösa sina uppgifter. Beträffande utbildning hade samtliga avdelningar en utbildningsnivå som motsvarade de krav som ställdes, bl.a. IMF-utbildning.

Vid förberedelser inför kommenderingen övades polismyndighetens egna avdelningar i taktiskt uppträdande.

Erfarenheter i andra sammanhang visar att mental förberedelse inför uppgiften är mycket viktig. En del av detta är att information om vad som kan komma att inträffa under kommenderingen måste delges personalen i ett tidigt skede. Vad avser mental förberedelse bör erfarenheter från Försvarsmaktens centrum för internationell verksamhet, SWEDINT, beaktas.

Utvärderingsgruppen bedömer att ett mentalt förberedelseprogram inför större kommenderingar bör utarbetas.

6 SAMBAND

6.1 Planeringsarbetet

6.1.1 Iakttagelser

Arbetet med sambandsplaneringen började i tidigt skede efter det att grundläggande information erhållits från planeringsstaben. I planeringen av sambandstjänsten medverkade länskommunikationsansvarig (LKA), biträdande länskommunikationsansvarig (BLKA) samt kommunikationsansvariga (KA) i polisområdena Malmö och Mellersta Skåne. Under hela planeringsfasen erhölls fortlöpande information direkt från planeringsstaben och vid deltagande i planeringsmöten.

Information hade inkommit om att polisens radiotrafik under bl.a. EU-toppmötet i Nice hade störts och det konstaterades att det är förhållandevis enkelt att med små resurser störa även den svenska polisens radiotrafik. Därför beslutades att sambandstjänsten skulle planeras utifrån risken att uppsåtliga radiostörningar kunde inträffa.

Säkerheten i radiotrafiken höjdes genom att man till skillnad från tidigare kommenderingar i Skåne beslutade att använda funktionerna områdesanrop och patrullanrop i S-80. Detta erbjuder säkrare möjligheter att byta kanal vid en eventuell störning på en viss kanal. I den händelse hela S-80 och/eller S-70M störddes ut skulle E-80 användas för att säkra ordervägarna. Minst en E-80-station fördelades därför per avdelning eller specialenhet. Avdelningar och specialenheter tilldelades också mobiltelefon som komplement.

Kommenderingsledningen beslutade att polisinsatschefen med uppehållsplats i fält skulle svara för den minutoperativa ledningen för kommenderingen över hela ytan beträffande ordnings- och kriminalpolisverksamhet. Polisinsatschefen uppehållsplats skulle vara polisstationen vid Davidshallstorg. Ett särskilt utsett polisbefäl skulle från mässan leda eskorttjänsten.

För polisinsatschefen och stab med uppehållsplats på polisstationen vid Davidshallstorg förbereddes ett rum där. I rummet skulle man använda fast telefoni, mobiltelefoni, bärbara radioapparater för polisens olika radiosystem, videomottagning från polisens helikopter och bärbar PC.

Med hänsyn till att denna lösning medförde för stor risk för teknisk störning och utslagning förstärktes länskommunikationscentralen dels med några fler telefonlinjer till polisinsatschefens stabsrum, dels personellt för att i möjligaste mån kunna ta över i den händelse polisinsatschefens samband av någon anledning skulle bli utslaget.

Utbildning/information om de olika radiosystem som skulle användas planerades för polispersonal och för de parkeringsvakter som skulle användas som trafikposter.

Alla medverkande skulle före kommenderingen få del av sambandsplanerna.

Arbetet med sambandsplaneringen resulterade i att en operativ sambandsplan och en materielförsörjningsplan för sambandsmedel upprättades.

Radiotrafiken fördelades på orderkanaler och arbetskanaler. I stort planerades för att ordningspolis skulle använda S-80 och trafikpolis S-70M. Kriminalpolis skulle använda E-80 och S-80. Inom S-80 och S-70M fördelades order- och arbetskanaler. På orderkanal skulle order utväxlas från ledning ner till avdelningschefsnivå. På arbetskanal skulle kommunikation från avdelningschefsnivå till patrull/individnivå utväxlas. Avdelningscheferna skulle ha passning på orderkanal och avdelningens arbetskanal. Grupperna skulle ha passning på avdelningens arbetskanal. Grupperna tilldelades två handstationer, en av stationerna skulle vara i drift och den andra skulle vara avslagen för att användas som reserv eller vid tillfällen när gruppen delades.

Under kommenderingen skulle flera samtidiga eskorter utföras. Eskortstyrkorna skulle använda S-70M. Patrullerna skulle fortlöpande rapportera status, start, position och avslut till LKC på särskild kanal. KC-operatör vidareförmedlade aktuell info till andra berörda patruller och trafikposter. När eskort utfördes i tunneln på Öresundsförbindelsen skulle dansk polis medverka, bland annat med ansvar för sambandet eftersom svensk trafikpolis saknar radiotäckning i tunneln.

Ett problem var att poliser utanför S-80-områden vanligen saknar utbildning i S-80. Problemet löstes genom att planera in information/utbildning vid utsättningarna och genom att personal från S-80-områden fördelades till berörda enheter. På detta vis löstes både kommunikationsproblemen med S-80 och problemen med eventuell bristande lokalkännedom.

Under kommenderingen skulle E-80 användas på flera platser samtidigt bland annat för objektbevakning och spaning, dessutom skulle systemet användas för att säkra ordervägarna. Utbildning planerades för den personal som behövde använda E-80 som reserv för ordinarie orderväg.

I den operativa sambandsplanen beskrevs uppgift, organisation, personalresurser, tjänstgöringstider samt kommunikationsmedel inklusive anropsnummer, kanaler, telefonnummer m.m. För att säkra larmhanteringen i S-80 beslutades att en separat individanropsnummerplan för handstationer i S-80 skulle upprättas.

Mycket onödig tid gick åt för hantering av personaldata. Det gällde hela kedjan från insamling av uppgifter från enheterna till sammanställning i sambandsplan. I underlagen som kom till LKA från deltagande enheter saknades många uppgifter och andra var uppenbart felaktiga. Det tog mycket tid att komplettera och rätta underlagen. Bland annat presenterades gruppindelningar omfattande grupper om cirka 20 deltagare. Standard saknades. Därför tillverkades efter hand dokumentmallar, vilket underlättade det administrativa arbetet med framtagande av en operativ sambandsplan.

I materielförsörjningsplanen avseende sambandsmedel beskrevs hur anskaffning, fördelning och återställning av all extra sambandsmateriel som polisavdelningarna behövde komplettering med skulle hanteras.

Arbetsuppgifterna med anskaffning, fördelning, underhåll och återställning av kompletterande sambandsmateriel skulle skötas av BLKA, KA och personal från fordonssektionen enligt samma mönster som under tidigare kommenderingar i myndigheten.

Efter framställan beslutade RPS att höja beredskapen för att hantera akuta fel i basradionäten. Myndigheten beslöt om utökad IT-beredskap för radio och data.

6.1.2 Analys och slutsats

Det är mycket viktigt att sambandsplaneringen påbörjas tidigt. Förmågan att kommunicera är direkt gränssättande för den operativa förmågan.

På vissa punkter kom LKA för sent in i planeringen och hade för små möjligheter att påverka. Detta gäller bl.a. frågeställningar kring placering av polisinsatschefens fältstab och eskortchefens uppehållsplats. Här valde kommenderingsledningen att lösa frågan enligt gamla rutiner.

Beträffande organisation och metod måste man beakta teknikens möjligheter och begränsningar. Polisens sambandsteknik är byggd mot och kring KC för att erhålla maximal kapacitet och säkerhet. Det är från KC man har störst förmåga att leda verksamhet och att samverka. Att utlokalisera operativ ledning på det sätt som skedde kan enligt teknisk expertis medföra risker för nedsättning eller bortfall efter av kommunikationsförmågan.

Rikspolisstyrelsens teknikenhet har utarbetat en handbok angående ledning/ samband som anger hur man på bästa sätt löser förhållandet beträffande organisation, metod och samband. Flertalet polismyndigheter arbetar efter dessa rekommendationer.

I polisinsatschefens fältstab fanns ingen PC med tillgång till polisens ADB-system, därigenom fanns ingen tillgång till exempelvis Storm. Hjälpmedel som KC-Polis bör finnas tillgängliga eftersom de kan utnyttjas för planering, ledning och viss dokumentation.

Beträffande E-80 konstaterades det under planeringen att basnätet i Skåne är svagt utbyggt avseende både kapacitet och räckvidd.

Arbetet med att upprätta den operativa sambandsplanen kan effektiveras betydligt om man beslutar att vid alla kommenderingar arbeta efter samma standard beträffande organisation, metod och kommunikation. Exempelvis bör man besluta om hur en avdelning ska se ut, antal deltagare, utrustning, m.m. Standardiserade dokumentationsmallar bör tas fram och användas.

6.2 Genomförande

6.2.1 Iakttagelser

Information och utbildning fungerade enligt plan.

Underhåll, fördelning och återställning av radiomateriel fungerade likaså.

Fördelningen av radiosystem och kanaler fungerade som avsetts.

Orderkanaler användes i viss utsträckning som arbetskanal, vilket inte var planerat.

Anropsnummerplanen fungerade.

Inledningsvis önskade några avdelningar använda egen medförd S-70M radiomateriel för arbetskanal vilket beviljades. Efterhand upptäcktes att räckvidderna i S-70M i Malmö var för dåliga, varför man bytte till S-80 enligt plan.

P-vakterna som tjänstgjorde som trafikposter klarade sambandet bra.

Insatsen mot demonstrationståget leddes direkt av polisinsatschefen. Denne använde bärbar radio och kommunicerade direkt med berörda enheter i kommenderingen. Härigenom gick ordergivningen snabbt, effektivt och säkert i den meningen att inga order förvanskades. Andra medlemmar i fältstaben kommunicerade fortlöpande med olika enheter i kommenderingen och förmedlade fortlöpande information och beslut till polisinsatschefen. Informationsflödet, beslut och dokumentation hanterades snabbt och effektivt. Däremot upplevdes säkerheten i kommunikationen i polisinsatschefen fältstab som otillfredsställande tex. gällde det att användaren stod rätt placerad i lokalen annars försvann eller störtes kommunikationen vid samtal i bärbar radio

På länskommunikationscentralen (LKC) fanns operatörer utsedda till ”operationsledare”för eskort och trafikposter, ordningshållning och utredningsverksamhet. Operatörerna understödde sambandet.

För den händelse fältstabens samband blev utslaget skulle LKC fungera som ”backup” för polisinsatschefen. Detta innebar att LKC hela tiden behövde vara sekundoperativt uppdaterad på polisinsatschefens planer och händelseutvecklingen, vilket inte lyckades.

Brister i utrustning och handhavande medförde att alltför många onödiga larmanrop utlöstes vilket medförde vissa problem.

6.2.2 Analys och slutsats

Det finns ett behov av att integrera utbildning i samband och sambandstaktik i den utbildning avseende särskilda händelser som bedrivs. Detta skulle öka förmågan att hantera sambandet och möjligheterna att leda verksamheten.

Problemet med korta räckvidder vid direkt radiotrafik mellan handstationer kan lösas genom anskaffning av S-70M-repeatrar.

När basnätet faller ifrån har en handstation en mycket begränsad räckvidd. Räckvidderna vid direkttrafik från dessa stationer kan i gynnsammaste fall uppskattas bli enstaka kilometrar. Från KC har man dessutom flera olika reservalternativ. Om polisinsatschefens samband störts då ordergivningarna pågick som intensivast hade detta klart påverkat förmågan att lösa uppgifterna.

Utvärderingsgruppen anser

att lokaliseringen av polisinsatschefens uppehållsplats vid minutoperativ ledning bör utredas (tex. kommendering omfattande större yta alternativt vid kommendering med flera parallella insatser eller vid eftersök av försvunnen person i skogsterräng).

att utbildning i sambandtjänst bör integreras vid de utbildningar i hantering av särskilda händelser som regelbundet genomföres.

att i avvaktan på ett helt nytt radiosystem i hela landet bör förutsättningarna för anskaffande av en mobil S-70M-repeater för att bättra räckvidderna vid direkt radiotrafik mellan handstationer undersökas. T.ex. bör övervägas att varje polisområde och Piketenheten anskaffar S-70M-repeater till minst ett för ändamålet strategiskt fordon inom respektive enhet. Dessutom bör prestanda i E-80 basnätet i Skåne förbättras.

att en standard bör utarbetas för utformning av dokument, kommenderingsplan/sambandsplan m.m.

7 EXTERN OCH INTERN INFORMATION

Polisområde Malmö har sin egen informationsgrupp, Info POMA. Samtliga fem medarbetare, fyra poliser och en civilanställd, vid gruppen togs i anspråk enligt en för enheten särskilt upprättad kommenderingsplan. Ingen annan av myndighetens informationsresurser togs i anspråk, däremot tillfrågades informationsdirektören dagen före kommenderingens början ifall han var anträffbar under den kommande helgen. Till hjälp i informationsspridningen hade man också de fem befattningshavare som var utsedda till värdar för de polisavdelningar som kom utifrån. Målen för verksamheten var tillgänglighet, ärlighet, öppenhet och snabbhet.

Informationsgruppen hade, enligt sin egen kommenderingsplan, ansvar för att massmedierna informerades så att de gavs bästa möjliga förutsättningar att kunna utföra sitt arbete. Gruppen ansvarade, enligt samma plan, också för att information fortlöpande skulle spridas till personalen via det interna datornätet.

Gruppen tjänstgjorde enligt särskilt schema så att det fanns personal i tjänst från klockan 08.00 - 24.00 två av kommenderingens tre dagar. Avslutningsdagen var tjänstgöringen förlagd till klockan 08.00 – 20.00. Personal fanns i beredskap tiden 00.00 – 08.00 kommenderingens dag två samt tre.

7.1 Iakttagelser

Att döma av informationsgruppens egen kommenderingsplan m.fl. dokument fanns det en mycket hög ambitionsnivå för informationsarbetet. Man tycks ha haft en strävan att åstadkomma mycket information för snabbast möjliga spridning. Särskild vikt förefaller vara lagd på det som rör intern information i form av elektroniska dokument. Även telefax och fysiskt överlämnade papperskopior har använts. En granskning av det producerade materialet väcker frågan om snabbhet och kvantitet i förhållande till kvalitet.

Elektronisk spridning av informationsmaterial ställer höga krav på väl fungerande system i mottagarleden. Tanken med att engagera värdar för polisavdelningarna som mellanhänder i informationsspridningen är mycket god. Det är dock av största vikt att dessa dels är rätt instruerade och dels med lätthet har tillgång till de redskap som behövs för att fullgöra uppgiften. Detta utgör själva förutsättningen för att informationen ska nå fram till den icke datorutrustade medarbetaren. Det måste gå att med lätthet göra utskrift av det producerade materialet så att det kan göras tillgängligt för målgruppen. Under en pågående större kommendering utgörs målgruppen till största delen av personal som saknar tillgång till egen dator. Därför måste de gamla beprövade informationsvägarna vara minst lika starka och i drift för att målet ska kunna nås.

Den externa informationen har fått kritik från flera håll, inte minst från våra egna led. Massmedias representanter har bland annat haft synpunkter på att det var svårt att i ett tidigt skede få information om hur polisarbetet i stora drag skulle bedrivas under kommenderingen. Bland annat hävdar en journalist att han under flera dagar den aktuella veckan gjorde ihärdiga ansträngningar för att få ut uppgifter om vilka tillstånd som beviljats samt vilka begränsningar i trafi-

ken som var att vänta. Journalisten påstår vidare att när han till slut fick gehör för sin begäran dagen före kommenderingens början så skickades samma information, till stor förtret för honom, samtidigt ut till övriga redaktioner.

Massmedias representanter hävdar att det var svårigheter att komma i kontakt med och få kommentarer från dem som ledde kommenderingen. Kritiken mot att det inte hölls någon presskonferens, särskilt i anslutning till lördagens insats med många frihetsberövade, är kraftig och entydig. Man framför samtidigt ett beklagande över att polisen inte bidrog till att göra det möjligt för journalisterna att belysa insatsen objektivt. Demonstranterna hörde samtidigt av sig flitigt och ville gärna komma till tals vilket resulterade i att många journalister upplevde det som att dessa dels fick oberättigat stort utrymme och dels oemotsagda kunde ge sin version av händelseförlopp och åtgärder.

Den interna informationen har i huvudsak spritts eller gjorts tillgänglig via det datoriserade nätet. Fem befattningshavare hade rollen som värdar för var sin polisavdelning bestående av personal från andra myndigheter i landet. I ett så kallat snabbinfo ställt till värdarna informerades de om att de förväntades att ur datorsystemet hämta lämplig information för spridning genom den aktuelle avdelningschefens försorg.

Enligt flertalet av de fem polisavdelningsvärdarna så uppfattade de aldrig att de hade någon roll såsom spridare av information.

Under tiden kommenderingen pågick skickades 12 internmeddelanden ut under rubriken **Snabbinfo.pom@.** Totalt fyra av de interna meddelandena spreds i något redigerad form även externt i form av pressmeddelanden.

7.2 Analys och slutsats

Mycket tyder på att ambitionen att åstadkomma stora kvantiteter information har haft sitt pris när det gäller kvaliteten. Man tycks också ha missbedömt risken för att kommenderingen skulle kunna leda till situationer som ställer särskilt höga krav på informationshanteringen. I vart fall finns det ingenting i den egna kommenderingsplanen eller bemanning som tyder på att det fanns sådana farhågor. Såvitt det är känt gjordes inga ansträngningar, vare sig före, under eller efter kommenderingen, att förstärka informationsgruppen genom att ta till sig resurser utanför den egna kretsen. Inte heller vidtogs någon åtgärd för att förlänga schemat så att informationsfrågan kunde ledas in och överlämnas i den nya arbetsveckan. Kommenderingen avslutades för infogruppens del enligt det i förväg uppgjorda schemat.

Polisavdelningsvärdarnas roll i informationsarbetet har å ena sidan betraktats som väsentlig av ledningen för informationsfunktionen. Å andra sidan tycks de själva inte riktigt ha haft kunskap om eller förstått den delen av sin roll.

Allmänhetens bild av polisorganisationen och genomförda insatser blir diffus eller missvisande om inte tillfällen att komma till tals tas till vara. Inget av pressmeddelandena innehåller något uttalande från befattningshavare i ledande ställning. Detta är särskilt allvarligt eftersom det under tiden efter det ifrågasatta

ingripandet på lördagen fanns åtskilliga andra som frikostigt uttalade sig och därmed fick del av hela mediautrymmet.

Den sammanfattande slutsatsen måste bli att informationsfrågorna i samband med Ekofin-mötet i Malmö kunde ha hanterats betydligt bättre än vad som blev fallet. En öppenhet för att rusta upp - eller ner - när omständigheterna påkallar det måste vara en lika självklar del som i övrig polisverksamhet. Likaså måste det finnas en tydligt uttalad ambition och strävan att få komma till tals för kommentarer i anslutning till mycket uppmärksammade händelser. Det är mycket sannolikt att polisinsatsen fått en betydligt mer sansad hantering i media om en presskonferens hade hållits sent på lördagseftermiddagen och ytterligare en vid middagstid på söndagen.

8 ARBETSMILJÖFRÅGOR

Det kan konstateras att arbetsmiljöfrågorna i samband med kommenderingen integrerades på ett naturligt sätt. Huvudskyddsombudet men även andra personalföreträdare inbjöds tidigt att följa planeringen inför kommenderingen. Huvudskyddsombudet deltog vid flera planerings- och avstämningsmöten och erbjöds också att följa stabernas verksamhet under själva kommenderingen.

De som hade att planera inför Ekofin-mötet sörjde på ett bra sätt för god arbetsmiljö på alla plan. Det organiserades, om än sent, även beredskap för några debriefingledare. Dessa behövde dessbättre inte kallas in.

Arbetstid är en viktig arbetsmiljöfråga. Speciallistor upprättades med arbetspass på upp till 12 timmar. Detta motiverades med att inte behöva ta ytterligare en till två avdelningar i anspråk och särskilt för att spara personal på grund av kännedom om ytterligare behov av kommenderingar under kommande helger.

8.1 Analys och slutsats

Överskridande av den s.k. 14-timmarsregeln förekom vid vissa tillfällen. Enligt staben beordrades dock inte personal att gå över 14-timmarsregeln. Att det blev så kan förklaras med att några enheter kom att avrusta sent medan andra genom lång restid kom att redovisa för långa arbetspass.

Många positiva uttalanden om bra omhändertagande i samband med kommenderingen från både internt som externt håll, vittnar om god arbetsmiljö.